

DEL 1

AFDÆKNING:

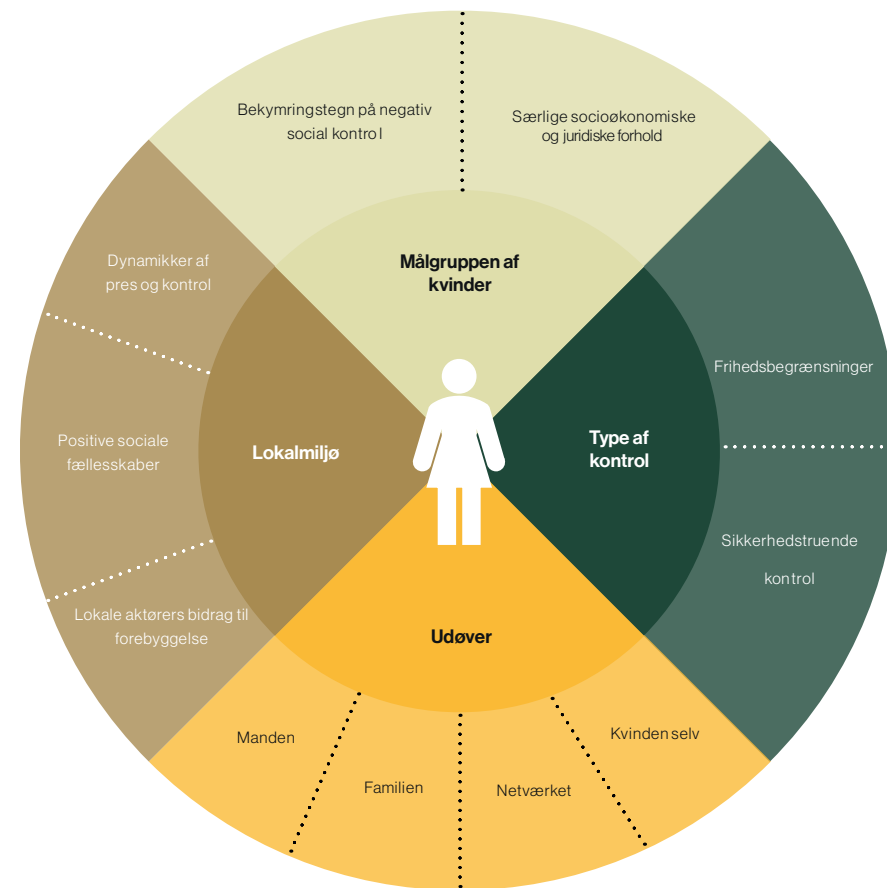
HVAD ER PÅ SPIL I KVINDENS SITUATION?

Ud fra erfaringsopsamlingen kan vi se, at noget af det svære ved at arbejde forebyggende med negativ social kontrol er at vide, hvad man som medarbejder skal have øje for og overblik over (se også Følner & Kristensen 2020). Dét er afsættet i rapportens første del, der handler om, hvordan du kan arbejde med at afdække kvindens situation i forhold til negativ social kontrol.

Netop fordi negativ social kontrol finder sted i socialt samspil med andre, er det nødvendigt at have et bredt fokus på den enkelte kvindes situation. Som medarbejder skal du sætte dig ind i og forstå de sociale dynamikker og livsomstændigheder i kvindens liv, der kan have indflydelse på, hvorvidt og hvordan hun er underlagt kontrol som barriere for job.

Samtidig er det vigtigt ikke at have fordomme og antagelser om en hel gruppe af kvinder med forskelligartede ressourcer (Center for Udsatte Flygtninge 2020). Måske har kvinden andre positive bevæggrunde for, at hendes mand eller svigermor er med til samtaler i jobcentret, eller at hun ikke selv har koden til sit NemID. Fx hvis hun ikke mestrer sproget, eller hvis IT er uvant for hende. I dit faglige arbejde er det bl.a. det, du skal undersøge i din afdækning.

Erfaringsopsamlingen viser, at der er fire centrale parametre, du særligt kan have blik for, når du som medarbejder skal afdække hele kvindens situation. De fire parametre er: kvinden selv, hendes lokalmiljø, type af kontrol og udøver af kontrollen. Det har vi illustreret i denne figur:

Figur 5 – Afdækning af hele kvindens situation

Alle sager er unikke, og det konkrete forebyggelsesarbejde afhænger derfor af den enkelte kvindes situation. I figuren er kvinden billedligt placeret i midten af forskellige livsomstændigheder og sociale dynamikker, der indebærer forskellige ressourcer, muligheder og udfordringer.

BRUG AF FIGUREN OG DIN AFDÆKNING

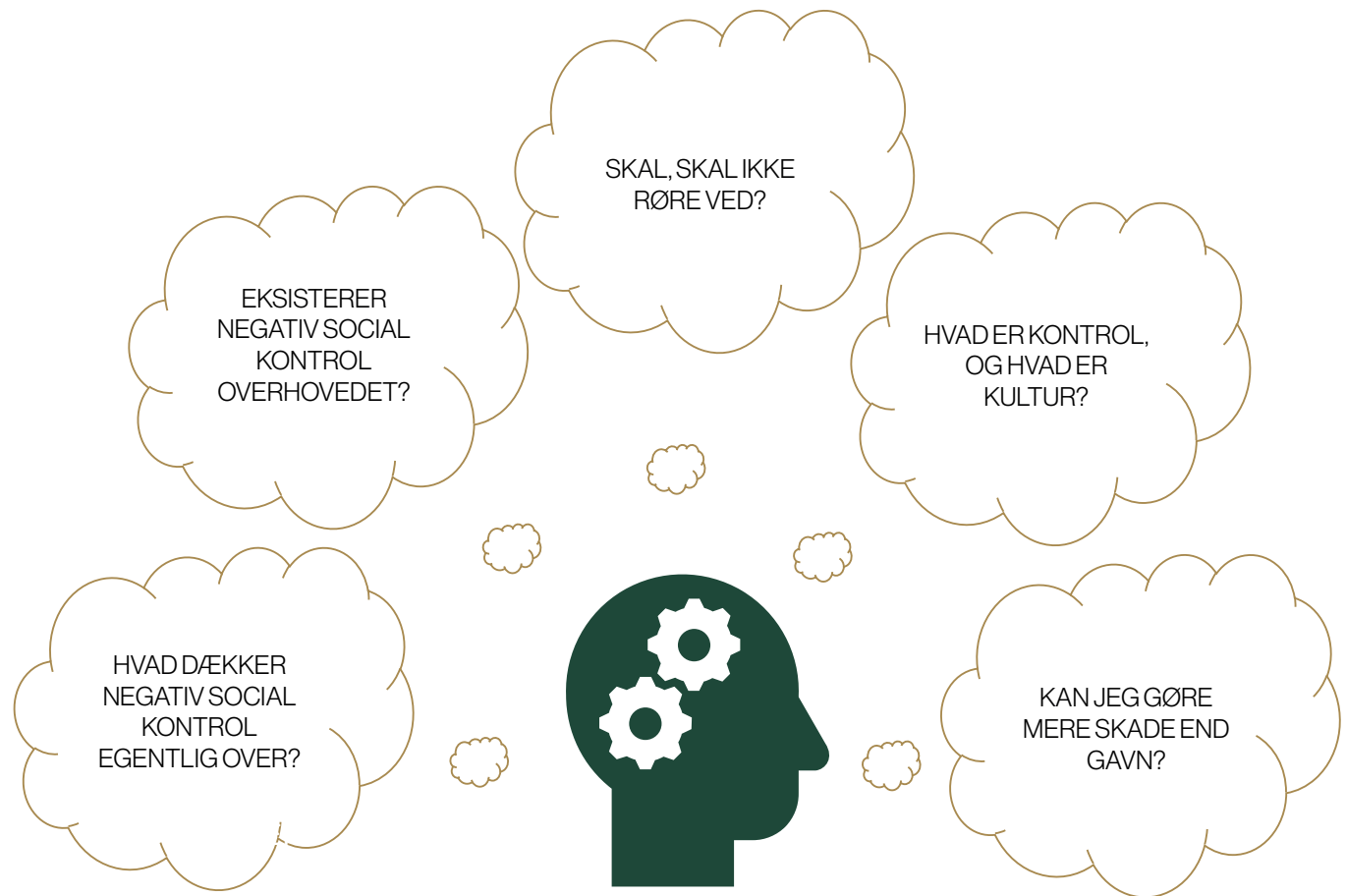
Figuren kan du bruge til at guide din opmærksomhed og danne et overblik, når du i samtaler med kvinden skal afdække hendes situation. De fire parametre kan give dig et bredt udgangspunkt for at indsnævre, hvad der er på spil i forhold til negativ social kontrol, og hvilke relevante handlemuligheder og støttemuligheder du kan gøre brug af i dit videre arbejde med kvinden.

FAGLIG TVIVL

I arbejdet med forebyggelse af negativ social kontrol er faglig tvivl et grundlæggende vilkår. Som medarbejder kan du støde på dilemmaer og møde tvivlen – både hos dig selv, hos kollegaer, blandt samarbejdspartnere og hos ledelsen (SIRI 2022). Her er det vigtigt at huske på, at den faglige tvivl ofte er konstruktiv og en forudsætning for det gode og professionelle arbejde.

Tvivl opstår, fordi der typisk er mange – og til tider dilemmafyldte – ting på spil i kvindens situation. Derfor kræver arbejdet også en åbenhed, nysgerrighed og kontinuerlig afdækning. Det giver altså god mening aktivt at forholde sig til sin tvivl, fordi man herved som medarbejder kan undgå at drage forhastede konklusioner.

Lad os nu vende blikket mod, hvad tvivlen ofte kan handle om i arbejdet med negativ social kontrol.

HVAD DÆKKER NEGATIV SOCIAL KONTROL EGENTLIG OVER?

Begrebsforvirring er ofte en tæt følgesvend til negativ social kontrol. Blandt medarbejdere kan det være svært at få begreb om, hvad negativ social kontrol egentlig dækker over, og hvordan man bedst kan arbejde med det. Det hænger langt hen ad vejen sammen med en oplevelse af, at begrebet er så flertydigt, diffust og politisk (se fx Følner & Kristensen 2020). Et andet tvivlsspørgsmål er, hvordan man som medarbejder skal tale om problemstillingen over for borgerne.

Tvivlen bunder her typisk i et behov for i højere grad at udfolde og forstå, hvad der ligger i begrebet negativ social kontrol og få et fælles sprog omkring det blandt medarbejderne.

EKSISTERER NEGATIV SOCIAL KONTROL OVERHOVEDET?

Usikkerhed om, hvorvidt negativ social kontrol er på spil, bunder i flere ting.

For det første kan det handle om manglende viden og faglighed i arbejdet med negativ social kontrol. Hvis man som medarbejder ikke har et særligt kendskab til problemstillingen, kan det være svært overhovedet at afdække kvindens situation. Som jobcentermedarbejder stiller arbejdet krav til, at man, udover at tage myndighedsrollen på sig, også

har blik for, hvad der forhindrer kvinder i at komme i job og uddannelse. Viden om negativ social kontrol gør medarbejdere bedre i stand til at spørge ind, afdække og forstå kvindens situation eller opsøge sparring, råd og vejledning.

For det andet er negativ social kontrol en svær problemstilling, fordi kontrollen ofte er subtil og usynlig for andre. Som medarbejder kan man måske fornemme, at der er noget på spil uden helt at vide, hvad det er, eller hvad man skal stille op. Ofte tager arbejdet tid og kræver, at der er en tæt relation til kvinden, før hun vil åbne op om sin situation eller er modtagelig for støtte og hjælp. Kvindens udfordringer kan altså være mere eller mindre skjulte i mødet med medarbejdere. Måske fordi hun er skamfuld eller bange, eller måske fordi kontrollen er en normaliseret del af hendes liv, og hun derfor ikke anser den som et problem.

For det tredje kræver forebyggelse af negativ social kontrol, at der er ledelsesmæssig opbakning til det. Her er det en forudsætning, at ledelsen erkender, at negativ social kontrol faktisk finder sted og er en problemstilling, der kræver ressourcer og bevågenhed. En anden forudsætning er, at ledelsen bakker op om, at medarbejdere kan og skal arbejde med negativ social kontrol. Fra et ledelsesmæssigt perspektiv vil man måske argumentere for, at problemstillingen med negativ social kontrol er at finde overalt, så

hvorfor skal beskæftigelsesindsatsen have særskilt fokus på den; det tager tid fra kerneopgaven. Her bør ledelsen i stedet udbrede en bevidsthed om, at hvis negativ social kontrol udgør en hindring for kvindens vej i arbejde, så er det netop en påkrævet opgave som jobcentermedarbejder.

SKAL, SKAL IKKE RØRE VED?

Berøringsangst er udbredt, når det drejer sig om forebyggelse af negativ social kontrol. Som medarbejder kræver det mod at spørge ind til og afdække kvindens situation, og det kan virke grænseoverskridende. Medarbejdere kan have forbehold for overhovedet at arbejde med problemstillingen i et forsøg på at undgå at træde kvinden over tærerne, virke fordomsfuld eller bidrage til stigmatisering. Erfaringerne er her, at med den rette faglighed og redskaber i bagagen, så bliver det mindre skrøbeligt at afdække kvindens situation og handle på mistanke om negativ social kontrol.

HVAD ER KONTROL, OG HVAD ER KULTUR?

I arbejdet med kvindens situation kan det være svært at skelne mellem, hvad der er negativ social kontrol, og hvad der relaterer til opdragelse, kulturel baggrund og normer (se fx Center for Udsatte Flygtninge 2020; Moulettes 2015; Udlændinge- og Integrationsministeriet 2020). Som medarbejder kan man blive i tvivl om, hvordan man undgår fejlagtigt at mistænkeliggøre kvindens situation og måde at agere på. Ledsager familiemedlemmer hende på jobcentret for at kontrollere hende? Eller gør de det for at støtte hende i at navigere i systemet? Her er det som medarbejder centralt hele tiden at stille sig nysgerrig og forsøge at afdække, hvad der faktisk ligger til grund for, at noget vækker mistanke. På den måde kan man undgå, at kultur kommer til at stå i forgrunden og blive en forsimplet forklaring på kvindens adfærd og livsomstændigheder.

KAN JEG GØRE MERE SKADE END GAVN?

Forebyggelse af negativ social kontrol er kendetegnet ved en masse usikkerheder, man som medarbejder hele tiden må forholde sig til. Det kan gøre det svært at vide, om man gør det rigtige i den enkelte sag (se også Liversage 2018). Medarbejdere kan fx opleve det som udfordrende at vurdere konsekvenserne for kvinden, hvis hun gerne vil forhandle sin situation uden kontrol, eller hvis hun vælger at bryde med udøver af kontrollen. For hvad er det egentlig, man rådgiver og støtter kvinden ud i? Fører

rådgivningen fx til konfliktoptrapning derhjemme? Leder den til skilsmisse eller til, at kvinden flytter i egen bolig uden et socialt netværk?

Dilemmaet er relateret til, hvilken tilgang man har i arbejdet med forebyggelse af negativ social kontrol. Er hovedfokus på at rådgive kvinden om hendes muligheder for at løsrive sig fra udøver? Eller er det at støtte kvinden i at forhandle sin situation i hendes eksisterende relation til udøver, familie og netværk, så vidt det er muligt? Det er alt sammen en vurdering, der afhænger af sagens alvorsgrad og af, hvad kvinden selv ønsker.

MÅLGRUPPEN AF KVINDER

Kvinder med etnisk minoritetsbaggrund, der står uden for arbejdsmarkedet, er en mangfoldig gruppe med forskellige livsvilkår, ressourcer, kompetencer, styrker og udfordringer (Rådet for Etniske Minoriteter 2021).

På samme vis peger vores erfaringsopsamling på, at det er en blandet gruppe af kvinder, der oplever negativ social kontrol som en hindring for beskæftigelse. Det er både unge og ældre, nytilkomne og andengenerationskvinder samt ufaglærte og højtuddannede kvinder.

Selvom kvinderne er forskellige – og hver kvinde har sit eget udgangspunkt for at reagere på negativ social kontrol – er der alligevel en række gennemgående forhold og bekymringstegn, du som medarbejder kan have øje for, når du skal afdække og forstå kvindens situation. Dem kan du læse om her.

ØGET SÅRBARHED FOR LEDIGHED

Kvinder med etnisk minoritetsbaggrund fra ikke-vestlige lande har generelt en lavere beskæftigelsesgrad end resten af befolkningen. Forskning peger på, at kvindernes øgede ledighed typisk er kendetegnet ved et samspil af barrierer, der gør det svært for dem at få fodfæste på arbejdsmarkedet. Her kan negativ social kontrol udgøre én ud af flere barrierer. Andre barrierer er typisk relateret til kvindernes socioøkonomiske og juridiske forhold, hvor bl.a. begrænsede sprogkunderskaber, manglende uddannelse og faglige kvalifikationer samt helbredsudfordringer øger deres sandsynlighed for ledighed (Arendt & Schultz-Nielsen 2019; Jacobsen et al. 2018; VIVE 2021).

Figur 6 – Kvindens spændingsfelt og sårbarhed for ledighed

Som medarbejder kan det være svært at afgøre, hvorvidt der er tale om negativ social kontrol, og hvor stor betydning kontrol har i relation til andre barrierer i kvindens liv. Derfor er det væsentligt at afdække både kvindens socioøkonomiske og juridiske forhold samt mulige bekymringstegn.

TAL OM SAMSPIL AF BARRIERE

At ledige kvinder med etnisk minoritetsbaggrund har flere udfordringer, kommer til udtryk i deres visitation i de københavnske jobcentre. Her er **44 %** af kvinder med sager om negativ social kontrol visiteret som aktivitetsparate, mens **13 %** er visiteret til et integrationsprogram som nyankomne. Det indikerer, at der ofte er sproglige, helbreds-mæssige og faglige barrierer udover negativ social kontrol, der kræver fokus, før kvinderne kan opnå beskæftigelse. (Københavns Kommune 2021-2022a)

BEKYMRINGSTEGN PÅ NEGATIV SOCIAL KONTROL

Vi starter med at zoome ind på, hvordan forskellige bekymringstegn kan gøre kvinderne sårbare over for negativ social kontrol som hindring for job. Om kvindens bekymringstegn hænger sammen med, at hun er underlagt negativ social kontrol, vil altid kræve vurdering i den enkelte sag.

Da kvinderne sjældent fortæller direkte, at de er underlagt kontrol, pres og begrænsninger udefra, kan bekymringstegnene i stedet komme til udtryk ved, at kvinden er i mistriksel. Her er det tilsvarende vigtigt som medarbejder at afdække, om kvindens mistriksel er forbundet til negativ social kontrol eller andre forhold i livet.

Vores erfaringsopsamling og i særdeleshed praksiserfaringer fra social kontrol-vejleder indsatsen i Københavns Kommune har peget os i retning af følgende udbredte bekymringstegn på negativ social kontrol. Det er bekymringstegn, som medarbejdere oplever i det faglige arbejde med kvinderne, og som er relateret til henholdsvis kvindernes holdninger og viden, deres fremtoning og adfærd samt deres relationer til andre. Hvis en række af disse bekymringstegn er til stede, kan der være grund til mistanke om negativ social kontrol og grundlag for yderligere afdækning af kvindens situation.

Figur 7 – Udbredte bekymringstegn på negativ social kontrol

KØNSKONSERVATIVE OPFATTELSER

Kønskonservative opfattelser er ofte forbundet med bestemte forventninger til kvindens – og mandens – rolle i familien. Hvor manden typisk har en position som familieforsørger, så har kvinden det primære ansvar for hjemmet. Det vil sige, at hun står for hjemlige pligter i husstanden, madlavning, at passe og drage omsorg for sine børn og andre familiemedlemmer osv. (se også Følner & Kristensen 2020; Rambøll 2019; Slot 2017). For mange kvinder er det en væsentlig del af deres identitet at være hjemmegående og have ansvar for hjemmet. Kvinderne kan dog opleve at have så stor en arbejdsbyrde derhjemme, at de har svært ved overhovedet at se, hvordan de kan varetage et arbejde ved siden af. I nogle tilfælde kan det være ægtefællen, der har modvilje mod, at kvinden arbejder. Det kan handle om, at hans og familiens status er bundet op på udelukkende at have én mandlig forsøger.

TAL OM LIGESTILLING MELLE KØN

Undersøgelser viser, at størstedelen af kvinder og mænd med etnisk minoritetsbaggrund har ligestillingsorienterede holdninger. Dog er der et mindretal blandt etniske minoriteter, som giver udtryk for mere kønskonservative opfattelser:

35% af indvandrere og **31%** af efterkommere med etnisk minoritetsbaggrund mener, at manden er familiens naturlige overhoved. For personer med dansk oprindelse er andelen **10%**
(Udlændinge- og Integrationsministeriet 2019)

24% af mænd og **21%** af kvinder med etnisk minoritetsbaggrund mener, at det især er kvindens opgave at stå for børneopdragelsen. For mænd og kvinder med dansk oprindelse er andelen henholdsvis **5%** og **2%**
(Følner et al. 2019)

20% af mænd og **15%** af kvinder med etnisk minoritetsbaggrund vil ikke tillade deres partner/ægtefælle at have venner af det modsatte køn uden for familien. For mænd og kvinder med dansk oprindelse er andelen henholdsvis **2%** og **5%**.
(Følner et al. 2019)

19% af indvandrere og **9%** af efterkommere med etnisk minoritetsbaggrund mener, at manden har mere ret til et arbejde end kvinden, hvis der ikke er job til alle. For personer med dansk oprindelse er andelen **5%**.
(Udlændinge- og Integrationsministeriet 2019)

BEGRÆNSET SAMFUNDSFORSTÅELSE

Et gennemgående træk hos kvinderne er, at de mangler kendskab til rettigheder, lovgivning og deres handlemuligheder i samfundet (se også Ali et al. 2019; Danner 2018). Flere kvinder kender kun ganske lidt til arbejdsmarkedet og det offentlige system, herunder hvad de har af muligheder, samt hvor de kan få hjælp, og hvad de kan få hjælp til. Det kan fx handle om manglende viden om deres rettigheder i relation til ægteskab, børn, opholdsgrundlag og deres vej i beskæftigelse og uddannelse. Konsekvensen kan være, at kvinderne ikke er klar over, at de kan være udsat for negativ social kontrol, og heller ikke ved, hvor de kan få den rette støtte, vejledning og hjælp. Kvinderne kan leve en tilværelse uden at vide, at de har krav på adgang til NemID, eller at fysisk vold er ulovligt. At de har ret til samvær med deres børn, eller at chikane fra kæresten ikke må finde sted. For mange af disse kvinder er det noget, de skal lære.

MISTILLID TIL DET OFFENTLIGE SYSTEM

Flere af kvinderne har begrænset kendskab til og erfaring med offentlige myndigheder. Både hvordan de kan bruge myndighederne, og hvad myndighederne har af beføjelser i forhold til dem og deres familie. Det kan gøre kvinderne forbeholdne i forhold til at opsøge læge, deres børns institutioner, kommunale forvaltninger eller andre myndighedsinstanser, hvis der er noget galt. Kvinden kan fx være bekymret

for og tro, at hun mister forældremyndighed over sine børn eller får inddraget sin opholdstilladelse. Noget, som typisk bundes i mistillid til, at det offentlige system er til for at hjælpe hende på bedste vis. Manglende tillid til systemet kan betyde, at kvinderne er utrygge ved at åbne op om deres situation over for medarbejdere, hvis de oplever pres eller begrænsning i forhold til at være i arbejde, fordi de frygter sanktioner fra myndighederne.

UNDERDANIG OG SKAMFULD

Kvinderne kan ofte være skamfulde i mødet med andre mennesker. Det kan være, at kvinden har fået at vide, at hun ikke er noget værd, at hun er skyld i sin egen og familiens skæbne, eller at hun sender forkerte signaler, når hun er i kontakt med andre mænd. Disse kvinder vil ofte søge at skjule sig fra andres blikke; de kigger ned og har måske en indesluttet kropsholdning. Det kan gøre det svært for kvinderne at begå sig på en arbejdsplads eller et uddannelsessted – både i forhold til at arbejde sammen med andre – særligt af det modsatte køn – og i forhold til at have troen på, at de gør det godt nok, og at andre synes om dem. For disse kvinder kan det være en barriere overhovedet at møde og åbne sig op over for medarbejdere – hvad enten det er jobrådgiveren, en mentor, en behandler eller andre.

MANGLENDE AUTONOMI OG SELVSTÆNDIGHED

For nogle kvinder er det uvant at have et selvbillede af at være et selvstændigt individ. Den enkelte kvinde er hovedsagelig hustru, mor og svigerdatter, men sjældent noget i sig selv, uafhængigt af andre. Disse kvinder gør typisk alting for dem omkring sig, men ingenting for sig selv. Det kan komme til udtryk ved, at de fx hverken har hobbyer eller egeninteresser, og ej heller har lysten eller ser det som en mulighed i deres hverdag. På samme vis kan det være svært for kvinderne at tro på, at de kan have en arbejdsidentitet. Det kan være, at de umiddelbart ingen drømme har for fremtiden og heller ingen ambitioner har for at komme i beskæftigelse eller uddannelse.

USTABILT HANDLEMØNSTER

Typisk er det en lang proces for den enkelte kvinde at erkende, at hun er underlagt negativ social kontrol – og en endnu længere proces at være klar til at forhandle sin selvstændighed eller, i alvorlige tilfælde, bryde kontakten med udøver. Det kan indebære, at kvinden under et møde opsøger støtte og rådgivning hos en medarbejder i forhold til sin situation, mens hun ved næste møde giver udtryk for, at hun ikke oplever pres eller begrænsninger fra andre og dermed ikke har brug for hjælp.

Kvinderne kan hurtigt ændre mening og skifte standpunkt, og det er ofte et vilkår i arbejdet med målgruppen. Kvinden kan pludselig lade være med at vende tilbage eller svare på henvendelser fra medarbejderen, eller de kan have et ustabil fremmøde til samtaler på jobcentret eller udeblive fra undervisning, praktik eller løntilskud (se også SIRI 2019b; Slot 2017).

SVAGE SOCIALE NETVÆRK

En del af kvinderne lever afsondret fra social kontakt med andre end den nære familie og folk fra deres lokalmiljø. Disse kvinder tilbringer måske størstedelen af tiden inden for hjemmets fire vægge og kommer sjældent ud blandt andre og nye mennesker. Foruden at stå uden for et arbejdsfællesskab, så deltager kvinderne også sjældnere i

andre former for fællesskaber såsom i foreningslivet eller gennem frivilligt arbejde (Lunar et al. 2021).

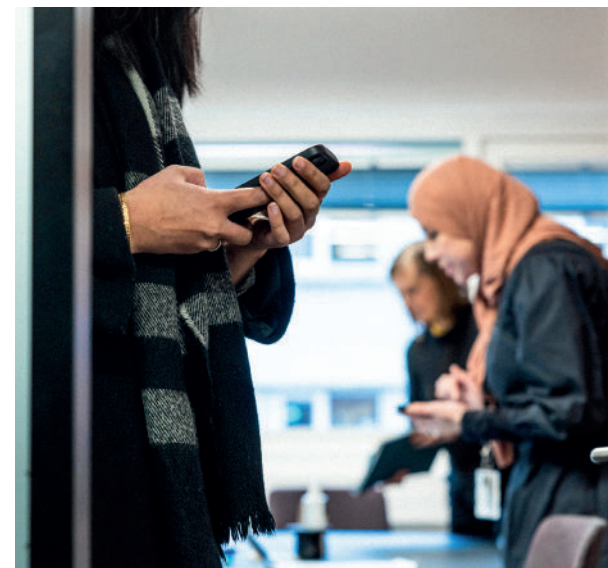
Kvindens netværksflade kan altså være yderst afgrænset og kan sommetider bestå af relationer, der modarbejder, at hun skal i arbejde eller uddannelse. Også selvom kvinden selv giver udtryk for at have positive relationer omkring sig såsom hendes mand og naboer. Som medarbejder kan det derfor være relevant ikke blot at afdække bredden af kvindens sociale netværk, men også kvaliteten af hendes nære relationer. Har kvinden fx et godt forhold til sin mand? Støtter han hende, eller er forholdet usikkert og præget af kontrol?

LEDSAGES AF ANDRE

På jobcentret bliver nogle kvinder konsekvent ledsaget af deres ægtefælle eller andre familiemedlemmer, som gerne vil deltage i deres samtaler. Det kan være et udtryk for, at de støtter op om kvinden. I andre tilfælde kan det indebære, at manden eller familiemedlemmet kommer til at dominere og overtage samtalen, så kvinden kun i begrænset omfang kommer til orde. Til samtalerne kan manden eller familiemedlemmet forsøge at blande sig i kvindens forløb på jobcentret eller stille sig i vejen for hendes vej i arbejde (SIRI 2022). Det kan fx komme til udtryk gennem krav om, at kvinden kun skal arbejde med andre kvinder, eller at hun kun kan arbejde et begrænset antal timer.

BEHOV FOR SOCIAL LØSRIVELSE

I nogle tilfælde kan kvinderne give udtryk for, at de gerne vil væk hjemmefra og løsrive sig fra deres familiære relationer. For de yngre kvinder kan det handle om, at de gerne vil tage en uddannelse i andre dele af landet end der, hvor deres familie bor. For andre kvinder kan det være, at de gerne vil flytte i egen bolig – også selvom de aldrig før har boet for sig selv. Disse kvinder kan over for medarbejderen udtrykke ønske om løsrivelse fra deres hjem uden nødvendigvis at sætte flere ord på, hvad årsagen er. Det kan være led i en positiv udvikling af større selvstændighed. For andre kvinder kan det bunde i, at der foregår pres og kontrol derhjemme, som de gerne vil tage afstand fra.

SÆRLIGE SOCIOØKONOMISKE OG JURIDISKE FORHOLD

Kvindernes socioøkonomiske og juridiske forhold kan øge deres risiko for ledighed, men de kan samtidig gøre dem sårbare over for negativ social kontrol, hvis de oplever pres og begrænsninger i forhold til at forbedre forholdene. Såsom hvis kvinden bliver nægtet at få danskundervisning, at deltage i kurser/uddannelse med det modsatte køn eller at få den nødvendige lægehjælp til sin sundhedstilstand. Som medarbejder kan man være opmærksom på, om det medvirker til at fastholde kvinderne i en position, der gør det vanskeligt for dem at arbejde.

BEGRÆNSEDE SPROGKUNDSKABER

Begrænsede danskundskaber udgør for mange kvinder med etnisk minoritetsbaggrund, der er

migreret til Danmark, en barriere for at være i arbejde eller beskæftigelsesrettede tilbud såsom virksomhedspraktik (se også Ali et al. 2019; Mealor 2020; VIVE 2021). For disse kvinder handler det på den ene side om sprogligt at forstå og være i stand til at kommunikere for at være med og indgå på en arbejdsplads og i samfundslivet generelt. På den anden side handler det om at forstå og kende til de sociale koder og kulturelle normer, der er på arbejdsmarkedet og i samfundets fællesskaber. Kvinderne kan mangle en forståelse for, hvordan man søger arbejde og går til jobsamtaler, og hvad der bliver forventet af dem i arbejdsituationer, fagligt og socialt.

MANGLENDE UDDANNELSE OG FAGLIGE KVALIFIKATIONER

Manglende uddannelse og faglige kvalifikationer kan være en stor udfordring for kvinder med etnisk minoritetsbaggrund i forhold til at opnå beskæftigelse. Det kan betyde, at kvinderne hovedsageligt kan komme i betragtning til ufaglærte jobs. Og selv det kan være svært, fordi mange ufaglærte jobs – såsom rengøring – i dag kræver dokumentation af kompetencer i form af fx kursusbeviser (Arendt & Schultz-Nielsen 2019; VIVE 2021).

HELBREDSUDFORDRINGER

For mange kvinder med etnisk minoritetsbaggrund står sundhedsmæssige problemer i vejen for arbejde og for at deltage aktivt i samfundet (Mealor 2020; SIRI 2022). Det kan dreje sig om psykisk

sygdom såsom angst, stress og PTSD eller fysiske udfordringer med fx kroniske smerter eller diabetes, som kan gøre det svært at indgå i sociale og arbejdsmæssige sammenhænge med andre (Ali et al. 2019; Benjaminsen et al. 2017). Kvinderne kan herudover have en anden forståelse af sundhed og sygdom i forhold til deres arbejdsevne, fx hvad angår graviditet. Som medarbejder er det derfor relevant at have en dialog med kvinderne om, hvornår sygdom er en hindring for at arbejde – og at forventningen på det danske arbejdsmarked er, at man arbejder under graviditeten (Center for Udsatte Flygtninge 2020; Rambøll 2019).

OPHOLDSGRUNDLAG

Familiesammenførte og ægtefællesforsørgede kvinder kan have særlig svært ved at finde fodfæste på arbejdsmarkedet (Hernes et al. 2019). Disse kvinder er typisk økonomisk afhængige af deres ægtefælle som eneforsørger og ligeledes afhængige, hvad angår deres opholdsgrundlag og sociale kontaktflader. Det kan gøre kvinderne sårbare over for negativ social kontrol, ligesom afhængigheden af ægtefællen kan bevirke, at de i kortere eller længere tid vælger at affinde sig med kontrol og pres (Caswell et al. 2008; Følner & Kristensen 2020). Kvinder med flygtningebaggrund er tilsvarende en sårbar gruppe, som kan opleve at være tredobbelt udfordret på det danske arbejdsmarked som både indvandrere, flygtninge og kvinder (Mealor 2020).

TYPE AF KONTROL

Dette afsnit handler om, når kvinder bliver kontrolleret og får begrænset deres handlemuligheder og selvbestemmelse i en sådan grad, at det bliver en barriere for at være i beskæftigelse og deltage aktivt i samfundet. Noget, som indebærer, at kvinderne får indskrænket de rettigheder, som den danske grundlov og menneskerettighedskonventionerne giver alle borgere i Danmark (SIRI 2022; Slot 2017).

Når du som medarbejder skal afdække, hvilken slags kontrol kvinden kan være udsat for, kan det være en hjælp at have blik for, at kontrol kan være dynamisk og ændre karakter, samt skelne mellem frihedsbegrænsninger og sikkerhedstruende kontrol.

DYNAMISK TILGANG TIL KONTROL

Da negativ social kontrol er en social problemstilling, hvor kvinderne oplever pres udefra i forhold til at indordne sig særlige adfærdsregler, så kan typen af kontrol hurtigt ændre karakter. Hvis der sker ændringer i kvindens adfærd, og hun fx begynder at forhandle sine frihedsgrader, så kan kontrollen hurtigt tage til i alvorsgrad. Kontrollens karakter kan

også variere i kvindens egen fortælling. I takt med, at der opstår en tryk og tillidsfuld relation til medarbejderen, kan hun åbne gradvist mere op. Men hun kan også give udtryk for alvorlig kontrol under ét møde, mens hun ved næste møde fortæller, at nu går det godt igen. Det kan være, at hun selv er i en erkendelsesproces, ligesom det kan være, at hun ud af loyalitet over for udøver nedtoner, hvor slem situationen er. Som medarbejder stiller det krav til, at man kontinuerligt har blik for, om der er særlige omstændigheder, der ændrer sig i kvindens liv, og som kan influere på pres og begrænsninger udefra.

RET TIL AT ARBEJDE

Fokus på rettigheder i relation til det faglige arbejde med negativ social kontrol trækker tråde til Grundlovens frihedsrettigheder samt menneskerettighedskonventionerne, som den danske stat har tilsluttet sig.

Grundloven fastslår en række frihedsrettigheder, som ytringsfrihed, religionsfrihed, politisk uafhængighed, forsamlingsfrihed og foreningsfrihed. Frihedsrettighederne betyder, at alle borgere i Danmark har lige ret til at leve, tænke og praktisere et frit liv, som ikke bliver begrænset af hverken kultur, religion eller herkomst. Kort sagt: retten til selv at vælge og forme sit eget liv, hvad end det handler om uddannelse, arbejde, fritidsliv, kæreste, tro osv. (Folketinget 2022).

Danmark har forpligtet sig på en række internationale menneskerettighedskonventioner. Det gælder bl.a. FNs Verdenserklæring om Menneskerettigheder, hvor individets ret til at arbejde og til frit valg af beskæftigelse fremgår i artikel 23, pkt. 1 (Institut for Menneskerettigheder 2023a). Derudover har Danmark tiltrådt Kvindekonventionen om afskaffelse af alle former for diskrimination imod kvinder – herunder i relation til arbejdsmarkedet. Artikel 11 fremhæver bl.a.: "a) retten til arbejde som en umistelig ret for alle mennesker" og "c) retten til frit valg af erhverv og beskæftigelse" (Institut for Menneskerettigheder 2023b).

Det er de danske myndigheders ansvar, at disse rettigheder bliver overholdt. Staten er forpligtet til ikke at bryde rettighederne og til at forebygge og forhindre, at indbyggere bryder hinandens rettigheder (Globalis 2020). Det sker bl.a. gennem indsatser mod negativ social kontrol og statens love – såsom dansk straffelov, hvor negativ social kontrol er blevet inkorporeret som et aspekt af psykisk vold (Justitsministeriet 2022).

STÅ PÅ RETTIGHEDER OG LOVGIVNING

I mødet med kvinderne udgør friheds- og menneskerettighederne såvel som den danske lovgivning det grundlag, man som medarbejder arbejder ud fra, når man afdækker og vurderer kvindernes situation i forhold til negativ social kontrol.

FRIHEDSBEGRÆNSNINGER

Hvad betyder det, når kvinder er underlagt negativ social kontrol på en sådan måde, at det begrænser deres personlige frihed og handlemuligheder i forhold til at arbejde og generelt deltage i samfundslivet? Her har erfaringsopsamlingen og i særdeleshed praksiserfaringer fra social kontrol-vejleder indsatsen i Københavns Kommune peget os i retning af fire frihedsbegrænsninger, som vi skal se på nu.

SOCIAL ISOLATION

En del kvinder med etnisk minoritetsbaggrund lever en isoleret tilværelse som følge af pres og kontrol fra andre (se også Danner 2018; SIRI 2022). Det kan være, at ægtefællen bestemmer, hvem kvinden må se, eller at han altid skal være hjemme, hvis hun har besøg.

Manden, familien og svigerfamilien kan holde kvinden isoleret fra sociale fællesskaber uden for hjemmet, såsom foreninger og lokale fællesskaber. Flere af kvinderne kommer kun ud, når det er påkrævet – fx til samtaler på jobcentret eller i forbindelse med lægebesøg. Og her er det ofte med ledsagelse af kvindens mand eller et andet familiemedlem, som på den måde fungerer som bindeled til de offentlige myndigheder. Det efterlader kvinderne med en yderst indskrænket bevægelsesfrihed og samfundsorientering. Det er også tilfældet i forhold til kvindens vej i beskæftigelse. Her kan det være, at hun skal ledsages til og fra aktivering, eller at hun bliver nægtet at deltage i praktikforløb, løntilskud, ordinært arbejde eller danskundervisning.

Social isolation stiller kvinden i en skrøbelig situation. Når hun sjældent møder nye mennesker at spejle sig i, kan det også være svært at forestille sig en anden måde at leve på. Hvis kvinden heller ikke deltager i undervisning og lærer dansk – særligt i

integrationsperioden – så er det svært at blive et fuldt samfundsmedlem og klar til arbejdsmarkedet.

ISOLATION FRA VIDEN

Det er et gennemgående karaktertræk hos kvinderne, at de kan leve en tilværelse isoleret fra grundlæggende viden om samfundslivet og deres rettigheder. Det er tilfældet både blandt yngre og ældre samt mere og mindre ressourcestærke kvinder. Isolation fra viden forekommer på to måder: Kvinderne kan blive fraholdt viden såvel som få forkert viden fra andre.

Kvinderne kan have boet i Danmark i mange år og stadig mangle grundlæggende viden om samfundets opbygning, uddannelsessystemet, arbejdsmarkedet og om, hvilke rettigheder de har i forhold til opholdstilladelse og forældremyndighed, hvor de skal søge hjælp osv. Deres manglende viden om, hvad det vil sige at være en fuldgyltig borger i samfundet, gør kvinderne skrøbelige over for misinformation fra andre. Simpelthen fordi de har svært ved at selektere i, hvad der er rigtigt og forkert. Kvinden kan fx tro, at hun får inddraget sin opholdstilladelse ved skilsmisse, at forvaltningen fjerner hendes børn, at hun ikke må være på en arbejdsplads med mænd, eller at de offentlige myndigheder ikke er til at stole på.

OVERVÅGNING

Flere kvinder oplever kontrol gennem forskellige former for overvågning af, hvor de færdes og med hvem. Det finder sted ved at videoovervåge kvinden i hjemmet, logge ind på kvindens sociale medier, læse hendes mails og tekstbeskeder eller overvåge hendes adfærd gennem hendes telefon – enten ved at tracke, hvor kvinden opholder sig, eller ved at kræve, at kvinden har manden på aktivt opkald, så han kan følge med i, hvad hun siger og gør. Det kan være tilfældet, når hun er til sprogundervisning, til samtaler på jobcentret eller ude med venner. Modsætter kvinderne sig, kan de opleve trusler om at få delt billeder og videoer fra overvågningen fra familien eller sociale relationer i Danmark eller i hjemlandet. En anden problemstilling i relation til overvågning er, hvis kvinderne ikke er klar over, at det faktisk er i strid med deres ret til at færdes frit, men snarere opfatter det som et udtryk for omsorg; omsorg i form af interesse for og engagement i, hvad de laver.

KONTROL AF ØKONOMI OG PERSONDATA

For mange af kvinderne gælder det, at det er andre end dem selv, som styrer deres økonomi og persondata. Det kan endda være, at kvinden helt bliver nægtet adgang til NemID, bankkort, e-Boks, Jobnet og Min Plan – digitalt overblik over beskæftigelsesindsatsen. Eller at kvinden aldrig har haft sit eget betalingskort. Det kan påvirke kvindernes liv på flere måder. Nogle kvinder kan ende i gæld, fordi andre bruger deres betalingskort til at købe ind for. Eller det kan være, at ægtefællen inddrager kvindens løn eller offentlige ydelse, for i stedet at give hende lønmepege. Som medarbejder på jobcentret kan det kræve en skærpet opmærksom på, hvad der bliver noteret og dokumenteret på kvindens beskæftigelsessituation i Min Plan, hvis hendes udøver følger med på sidelinjen. Især hvis der bliver nedfældet forhold, der vedrører negativ social kontrol.

TAL OM SELVBESTEMMELSE OG HANDELFRIHED

17% af indvandrere og **13%** af efterkommere med etnisk minoritetsbaggrund har oplevet, at familiemedlemmer har overvåget dem ved at ringe eller følge efter dem. For personer med dansk oprindelse er andelen **8%**.

(Udlændinge- og Integrationsministeriets 2019)

11% af kvinder og **9%** mænd med etnisk minoritetsbaggrund har inden for det seneste år følt sig presset til at kontrollere andre familiemedlemmer. Det gælder for **6%** af mænd og **7%** af kvinder med dansk oprindelse.

(Følner et al. 2019)

34% af jobcentermedarbejdere i Københavns Kommune har mødt ledige kvinder med etnisk minoritetsbaggrund, som direkte giver udtryk for, at de oplever pres fra deres familie eller omgangskreds i forhold til ikke at stå til rådighed for arbejdsmarkedet.

(Følner & Kristensen 2020)

SIKKERHEDSTRUENDE KONTROL

Nu skal vi kortfattet berøre sager med negativ social kontrol, hvor man som medarbejder har faglig bekymring for kvindens sikkerhed. Her bevæger vi os altså over i det akutte og indgribende forebyggelsesniveau, og det indebærer, at man er forpligtet til at henvise kvinderne til rådgivning eller krisehjælp, hvis kvindens sikkerhed er i fare.

I første omgang kræver det, at man afdækker sikkerhedsniveauet for den enkelte kvinde. I den proces kan det være, at man som medarbejder har behov for rådgivning om risikovurdering og relevante foranstaltninger for at skabe sikkerhed for kvinden. Her kan det være relevant at:

- Få udarbejdet en sikkerhedsvurdering af kvindens aktuelle situation – enten med hjælp fra en lokal ressourceperson i kommunen eller hos SIRIs nationale team af sikkerhedskonsulenter, som bl.a. kan rådgive om håndtering af sager og risikovurdering
- Orienter sig i kommunens beredskabsplan om negativ social kontrol og æresrelaterede konflikter i forhold til proceduren i alvorlige sager, og hvem man skal henvise kvinden til. Det kan være relevante myndigheder og aktører såsom politi og krisecenter.

I det videre arbejde med kvinden, hvis hun fortsat er en del af jobcentret, kan det være relevant at informere hende om landets strafferamme samt relevant lovgivning og rettigheder, så hun får en bedre forståelse for sine handlemuligheder. Det kan også være, at kvinden har behov for at få indsigt i, hvad det indebærer at have bevisførelse for det, hun er udsat for. Hvordan kan hun fx dokumentere psykisk vold ved hjælp af screenshots af verbalt krænkende beskeder eller en lægeerklæring. Ligesom det kan være relevant at gå i dialog med kvinden om, og klæde hende på til, hvad en eventuel anmeldelse af udøver konkret vil indebære og betyde for hende.

Her er eksempler fra vores erfaringsopsamling på, hvad man som medarbejder kan opleve, når kvinder er underlagt sikkerhedstruende kontrol.

VOLD

Det er langt fra uvant, at kvinderne beretter, at de er udsat for vold (se også Fernbrant et al. 2013; SIRI 2019b). Hvad enten det er fra ægtefællen, søskende, svigerforældre eller netværket i lokalmiljøet. Volden kan have mange udtryksformer, og ofte kan kvinderne opleve flere former for vold samtidig. Det kan både handle om fysisk, psykisk, seksuel, materiel, økonomisk og digital vold (Danner 2019). Psykisk kan kvinderne fx opleve trusler, skyld og nedværdigelse, hvis de ønsker større frihed og selvbestemmelse. Det kan handle om at tage børnene fra dem,

dele billeder af dem, isolere dem i hjemmet osv. Eller kvinderne kan blive sanktioneret med slag og tæsk eller får artefakter kastet efter sig, hvis de ikke opfører sig, som det bliver forventet. Et andet aspekt kan være, at kvinden, samtidig med, at hun selv er udsat for vold, selv udøver vold mod sine børn som sanktionsmiddel for uønsket opførsel (se fx Etnisk Konsulentteam 2010).

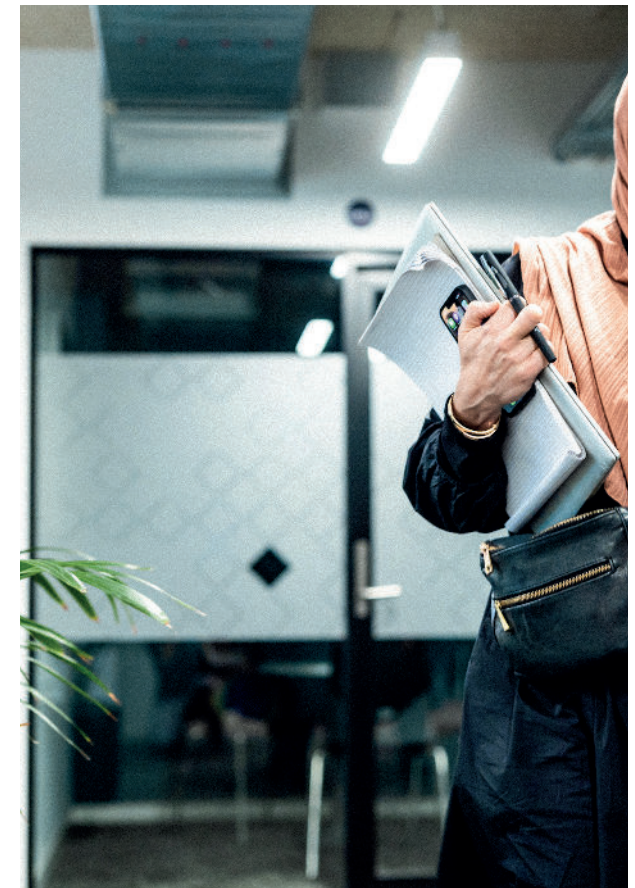
GENOPDRAGELSESREJSER

Genopdragsrejser er ufrivillige udlandsophold, hvor kvinderne – eller deres børn – bliver sendt tilbage til deres oprindelsesland. Det kan fx være hos kvindens eller ægteemandens transnationale slægtninge. Formålet med genopdragsrejsen er typisk at præge kvinderne til oprindelseslandets normer og værdier, hvis de i Danmark kræver større frihedsgrader og selvbestemmelse i relation til beskæftigelse og andre forhold i deres liv. Over for medarbejdere kan kvinderne udtrykke frygt for at blive sendt afsted, eller de kan åbne op og fortælle, at det tidligere er sket for dem, og at de nu lider under eftervirkninger af det.

HJEMSENDELSE OG DUMPING

I nogle tilfælde kan kvinder blive dumpet (SIRI 2019a) i deres oprindelsesland, eller de kan opleve trusler om at blive sendt hjem. Det kan fx ske, hvis kvinden i god tro skal på rejse, men bliver efterladt alene i det pågældende land, mens hendes mand har børnene

i Danmark. På jobcentret kan medarbejdere også møde kvinder, der har en historik med dumping og senere ophold på krisecenter i Danmark, når de har fået hjælp til at returnere til landet. For disse kvinder er der typisk et samspil af udfordringer, de skal have støtte til, før de kan komme i beskæftigelse, såsom skilsmisse, egen bolig og forældremyndighed.

TAL OM VOLD

47% af voldsramte kvinder på landets krisecentre har etnisk minoritetsbaggrund.

(Danmarks Statistik 2021 – Sociale forhold)

98% af alle kvinder på landets krisecentre har oplevet psykisk vold, mens **78%** har været udsat for fysisk vold.

(LOKK 2019)

48% af alle kvinder på landets krisecentre har været udsat for vold i mere end 5 år af deres voksenliv.

(LOKK 2019)

Et kvalitativt studie blandt kvinder med etnisk minoritetsbaggrund på landets krisecentre har fundet, at kvinders oprindelse har stor betydning for, hvilken vold de udsættes for. Vold mod kvinder med rødder i Mellemøsten har en række fællestræk ved ofte at være knyttet til ære og omfattende negativ social kontrol fra familien og deres etniske bagland.

(Danneskiold-Samsøe et al. 2011)

RELEVANT LOVGIVNING OM VOKSNE UDSAT FOR NEGATIV SOCIAL KONTROL OG ÆRESRELATEREDE KONFLIKTER

Der er en række lovgivninger, som kan være med til at sikre borgerens rettigheder i sager med negativ social kontrol og æresrelaterede konflikter. Langt fra alle udsatte borgere er bekendte med loven og deres rettigheder. Det kan man som medarbejder vejlede dem om, selvom politiet varetager selve de strafferetslige indgreb (SIRI 2019a).

KOMMUNALE TILBUD

Serviceoven sætter rammerne for den hjælp, støtte og rådgivning, kommunerne skal tilbyde for at afhjælpe og forebygge sociale problemer, herunder negativ social kontrol (Serviceoven 2022).

Tilbud om rådgivning og støtte: *Serviceoven §10 og §12a*

Kommuner skal tilbyde gratis rådgivning, hvis en voksen henvender sig på baggrund af negativ social kontrol, eller hvis man som medarbejder har mistanke om, at en borger risikerer eller allerede er udsat for negativ social kontrol. Rådgivningen skal indebære vejledning om, hvordan kommunen kan støtte borgeren, samt styrke borgerens adgang til

andre relevante aktører, fx politiet eller frivillige organisationer (se også opslag over rådgivningstilbud og hjælpaktører s. 93-95). Læs mere i Vejledning nr. 1 til serviceoven (2017), kap. 21, pkt. 143-147.

Tilbud om handleplan: *Serviceoven §12a*

Ved æresrelaterede konflikter skal kommunen tilbyde en handleplan. Det gælder, hvis borgeren selv henvender sig, eller hvis medarbejderen vurderer, at der er risiko for eller borgeren er udsat for negativ social kontrol eller en ærerelateret konflikt. Det kan fx dreje sig om vold, trusler om vold eller frihedsberøvelse begrundet i familiens æresopfattelse. Handleplanen skal udarbejdes sammen med borgeren, og den skal indeholde en risikovurdering, oplysninger om borgerens aktuelle situation samt overvejelser om relevante støttemuligheder. Læs mere i Vejledning nr. 1 til serviceoven (2017), kap. 21, pkt. 148-151 og i bemærkninger til Lov om ændring af lov om social service (2013).

Tilbud om midlertidigt ophold: *Serviceoven §109 og §110*

Kommunen skal tilbyde midlertidigt ophold i boformer til personer med særlige sociale problemer,

som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig. Det gælder særligt for kvinder med og uden børn, der har været udsat for vold, trusler om vold eller tilsvarende kriser i familien eller parforholdet. Her skal medarbejderen oplyse borgeren om muligheden for at få midlertidigt ophold på kvindekrisecentre. Læs mere i Vejledning nr. 1 til serviceoven (2017), kap. 21, pkt. 145-146.

Tilbud om individuelt tilrettelagt beskæftigelsesindsats: *Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats §1*

Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats (2022) fastslår, at beskæftigelsesindsatser skal tage hensyn til den enkelte borgers behov og udfordringer. Det indebærer, at jobcentermedarbejdere kan tilbyde borgeren en beskæftigelsesrettet indsats, der er individuelt tilrettelagt for at nedbryde beskæftigelsesmæssige barrierer såsom helbreds- eller sociale udfordringer, som kan være resultat af negativ social kontrol. Indsatsen kan være et forløb, der kombinerer både sproglige, virksomhedsrettede, sundhedsmæssige og sociale elementer (se SIRI 2022). Læs mere i Vejledning om lov om en aktiv beskæftigelsesindsats (2019), kap. 1, pkt. 4.

STRAFFELOVENS BESTEMMELSER

Straffeloven indeholder bl.a. regler om ærekrænkelser, ligesom den indeholder regler om forbrydelser mod borgeres personlige frihed (Straffeloven 2021).

§243 KRIMINALISERER PSYKISK VOLD I NÆRE RELATIONER, HERUNDER NEGATIV SOCIAL KONTROL (LOV NR. 415)

Loven bestemmer, at pårørende med nær tilknytning til den forurettedes husstand, kan straffes for at udsætte et andet familiemedlem for gentagne groft nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd – herunder negativ social kontrol – med henblik på at styre individet.

Det er ulovligt og kan være strafbart at tage kontrol over en persons dagligdag, at indskrænke en persons bevægelsesfrihed eller overvåge en person uden samtykke, at nægte en person at søge arbejde eller adgang til uddannelse eller at tage kontrol over en anden persons økonomi (Justitsministeriet 2022).

Andre straffelovsbestemmelser, der kan være relevante at kende til og informere borgeren om, er: **vidnetrusler** (§123), **vanrøgt** (§ 213), **voldtægt og andet seksuelt forhold** (§216 og § 225), **blufærdighedskrænkelse** (§232), **stalking** (§ 242), **fysisk vold** (§244 og §245), **ulovlig tvang** (§260), **frihedsberøvelse** (§ 261), **forbud mod uberettiget GPS-overvågning** (§ 264b) og **trusler** (§266).

UDØVER

Nu skal vi se på, hvem der typisk kontrollerer og indskrænker kvindernes rettigheder – og dermed begrænser kvindernes selvbestemmelse og selvstændighed i forhold til arbejde.

SAMFUNDSNORMER OG MAGTFORSKYDNING

Særligt for borgere med etnisk minoritetsbaggrund, der har et kollektivistisk og patriarkalsk livssyn, kan danske normer og værdier i forhold til ligestilling samt individuel frihed, selvbestemmelse og ret til at arbejde påvirke dynamikken i deres sociale relationer. For hvad sker der, når magtforskydningen ændrer sig til to forsørgere, hvor både manden og kvinden arbejder? Hvis kvindens mand – og familie – ikke kan forene sig med de udbredte værdier i samfundet, kan det resultere i pres og kontrol over for kvinden og hindre hendes vej i arbejde. Ligeledes kan magtforskydningen influere på kvindens lokalmiljø, hvor der kan være holdninger til, at hun ikke skal på arbejdsmarkedet ud fra udbredte normer om mere kønskonservative familiemønstre (Slot 2017).

AMBIVALENTE DOBBELTROLLER

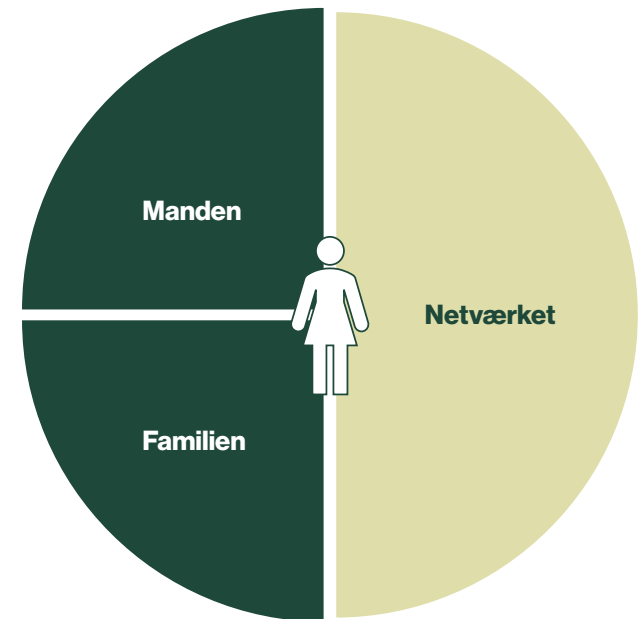
Men lad os først kaste et blik på kompleksiteten i arbejdet med overhovedet at afdække, hvem der udøver kontrol over kvinderne.

I forekomsten af negativ social kontrol vil der typisk være tre parter involveret: 1) ofret, der er udsat for kontrol, 2) den eller de, som udøver kontrollen, samt 3) netværket, der bifalder og dermed forstærker kontrollen. Det komplekse her er, at man som individ kan være alle tre parter på samme tid (se fx Schmidt 2022; SIRI 2019a).

Det vil sige, at en kvinde kan være udsat for negativ social kontrol af sin mand, samtidig med at hun selv begrænser sine børn i at have fritidsjob, og at hun i boligområdet sladrer om andre kvinder, der er i job og ikke udelukkende passer deres rolle som husmor.

Når man som medarbejder skal forstå, hvad der er på spil i kvindernes situation, er det centralt at forholde sig til den kompleksitet af roller. Forebyggelse af negativ social kontrol handler derfor både om at forhindre, at kvindernes deltagelse på arbejdsmarkedet bliver begrænset af andre, og om at forhindre,

at kvinderne selv kontrollerer og begrænser de kommende generationer (se også Slot 2017).

Figur 8 – Potentielle udøvere af kontrol over kvinden (se også SIRI 2022)

TYPISKE UDØVERE

De typiske udøvere af negativ social kontrol over for kvinderne er:

MANDEN

Kvindens mand er typisk den mest udbredte og synlige udøver af negativ social kontrol (Følner & Kristensen 2020). Manden vil ofte udøve kontrol over kvinden ud fra et ønske om at tage ansvar for familiens økonomiske velfærd og opretholde familiens omdømme. Det gælder særligt i familier med kollektivistiske og patriarkalske normer og værdier. Her kan manden opleve forventninger fra omverdenen om, at han er den primære forsørger, og at kvindens rolle er i hjemmet. Det kan betyde, at manden søger at opretholde sin maskuline dominans og fastholder kvinden i en mere kønskonservativ rolle. Da det er svært foreneligt med, at kvinden er på arbejdsmarkedet, kan han forsøge at indskrænke hendes muligheder for at arbejde (se også Følner et al. 2019; Schmidt 2022; SIRI 2019a).

FAMILIEN

Da negativ social kontrol ofte er et familieanliggende, kan kvindens børn, brødre, forældre, svigerfamilie, transnationale relationer og andre familiemedlemmer også spille en rolle i udøvelsen af kontrollen.

Kvindens forældre kan være udøvere af kontrol. Det gælder i særlig grad de yngre kvinder, der enten stadig bor hjemme hos forældrene eller har tæt kontakt til dem i hverdagen. Ofte er det kvindens mor, som er den dominerende part i kontrollen, fordi hun ofte er ansvarlig for opdragelse af børnene. Det kan være særlig fremtrædende, hvis moren selv er hjemmegående og har tid til at følge tæt med i kvindens hverdag (SIRI 2019a; Slot 2017). På den måde kan kvindernes mødre også være med til at opretholde en patriarkalsk familiestruktur (Følner et al. 2019).

Kvindens sønner eller brødre kan fungere som mandens/familiens forlængede arm. Familien kan forvente, at sønnen eller broren i familien – afhængigt af kvindens alder – træder til, hvis hendes adfærd strider mod bestemte normer og værdier. De kan bidrage til at kontrollere kvindens livsførelse og sympatisere med familiens modstand mod hendes selvstændighed og økonomiske frihed, hvis hun kommer i arbejde (se også SIRI 2022; Slot 2017).

Kvindens svigerfamilie kan være udøver af kontrol over kvinden, hvis de fx overtager ansvaret for hende, når hun gifter sig med manden. I disse tilfælde er det svigerfamilien, der kan miste omdømme og ære over for omverdenen, hvis kvindens adfærd ikke stemmer overens med de forventede normer og værdier. Det kan blive forstærket, hvis kvinden bliver familiesammenført til landet, og svigerfamilien

udgør hendes primære – eller eneste – sociale bånd og hjem (se også SIRI 2019a; SIRI 2022).

Kvindes transnationale relationer kan også spille en rolle i udøvelse af negativ social kontrol. Her kan familiemedlemmer uden for landets grænser – ofte i oprindelseslandet – være med til at lægge pres på eller true kvinden, hvis hun ikke lever op til familiens forventninger (se Etnisk Konsulentteam 2010; SIRI 2019a). Det kan fx være ved at sprede rygter om kvinden eller i alvorlige tilfælde true med – og bidrage til – ufrivillig repatriering eller genopdragsrejse for kvinden.

NETVÆRKET

Kvindernes netværk i lokalmiljøet kan have indflydelse på negativ social kontrol. Her kan bestemte holdninger, normer og værdier blandt naboer, venner og andre bekendtskaber bidrage til gruppepres og begrænsninger, hvis der er en udbredt social accept af, at det ikke er velanset for kvinder at være i arbejde. På den måde kan kvindens netværk spille en aktiv rolle i forhold til at lægge pres på hende. I den sammenhæng kan netværkets rolle være todelt i forhold til negativ social kontrol: Netværket kan bakke op om familiens kontrol over kvinden – fx ved at holde øje med kvindens færden og gøren – eller familien kan blive påvirket af netværket til at udøve kontrol og pres over kvinden, så de undgår sladder og et dårligt ry (se fx Etnisk Konsulentteam 2010).

I kvindens netværk i lokalmiljøet kan det ofte være andre kvinder med etniske minoritetsbaggrund, som er med til at udøve negativ social kontrol. Det kan fx dreje sig om kontrol og gruppepres blandt kvinder i forhold til ikke at være i arbejde og ikke at leve op til kønskonservative roller (Følner & Kristensen 2020).

KVINDEN SELV

Negativ social kontrol fra andre kan over tid påvirke kvinden sådan, at pres og begrænsninger i forhold til selvbestemmelse og handlefrihed bliver normaliseret; det bliver en del af hendes hverdag. Kvinden begynder at indoptage bestemte normer og værdier, hvad angår hendes rolle i familien og i samfundet. Resultatet kan være en slags internaliseret kontrol, hvor kvinden censurerer sig selv og indoptager omverdenens forventninger. Det kan derfor være en del af hendes selvopfattelse, at hun hverken skal eller kan arbejde, at hendes identitet kun er som hjemmegående osv. (se fx Braagaard & Sichlau 2019; SIRI 2022).

LOKALMILJØ

Én af de faktorer, der kan påvirke oplevelsen af negativ social kontrol blandt etniske minoriteter, er deres boligområde (Galal & Liebmann 2020; Udlændinge- og Integrationsministeriet 2017). Forskning peger på, at familiens og gruppens ønske om at fastholde sociale relationer, status og anerkendelse i lokalmiljøet, spiller en væsentlig rolle for omfanget af negativ social kontrol (Slot 2017).

Lokale netværk i boligområder kan altså have en forstærkende rolle i forhold til negativ social kontrol, bl.a. fordi beboere kan holde øje med hinanden – og opretholde kontrol.

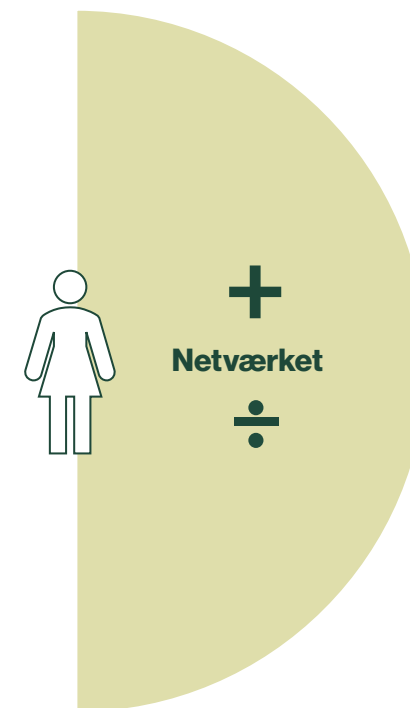
I arbejdet med at forebygge negativ social kontrol – og afdække kvindens situation – er det derfor relevant at fokusere på hendes lokalmiljø. Vores erfaringsopsamling viser, at det er noget medarbejdere på jobcentret såvel som i boligområdet ser potentiale i, men mange er usikre på, hvad det indebærer, og hvordan de bedst går til opgaven (se også Odense Kommune 2020; SIRI 2019a).

I dette afsnit samler vi op på de foreløbige erfaringer med, hvordan negativ social kontrol kan udspille sig i lokalmiljøet, og hvad det vil sige at arbejde med

områdebaseret forebyggelse i kvindernes lokale rammer.

LOKALMILJØETS DOBBELTHED

I det forebyggende arbejde i kvindernes lokalmiljø, er det væsentligt at have blik for, at lokalmiljøet kan have en modsætningsfuld dobbeltrolle. Dels kan lokale netværk, fællesskaber og grupper i lokalmiljøet fungere som udøver og opretholder af pres og kontrol. Dels kan lokalmiljøet give kvinderne positive sociale fællesskaber med andre, der kan øge deres modstandskraft over for kontrol og pres udefra (se fx Galal & Liebmann 2020). Derfor er det væsentligt både at afdække lokale dynamikker af pres og kontrol over kvinderne og at understøtte, at kvinderne bliver en del af positive sociale fællesskaber i lokalmiljøet.

Figur 9 – Lokalmiljøets dobbelthed i forhold til negativ social kontrol

PRES OG KONTROL I LOKALMILJØET

Først skal vi se på lokalmiljøets bagside; nemlig når der er sociale dynamikker i lokalmiljøet, der bidrager til pres og kontrol. Det vil sige dynamikker, som kan indskrænke kvindernes rettigheder og begrænse deres handlemuligheder.

SÆRLIGE NORMER OG VÆRDIER

Nogle lokale netværk i landets udsatte boligområder kan være præget af udbredte normer og værdier om, at kvinders plads er i hjemmet. Det kan lede til, at kvinder med etnisk minoritetsbaggrund oplever pres fra deres omgangspres og naboer i forhold til ikke at stå til rådighed for arbejdsmarkedet. I lokale netværk kan uddannelse og arbejde blive set skævt til, som en måde for kvinderne at selvstændiggøre og vestliggøre sig for meget (se også SIRI 2022). Ligesom det kan være, at naboerne betvivler, at kvinden kan være en ordentlig mor, hvis hun arbejder. For kvindernes ægtefæller kan det betyde, at de i netværkets øjne ikke lever op til deres forpligtelse til at forsørge hele familien.

LUKKEDE NETVÆRK

I det danske samfund er der en tendens til, at mennesker omgås ligesindede og i mindre grad er en del af fællesskaber med folk med en anden social

og kulturel baggrund end dem selv. Når fællesskaber lukker sig om en særlig gruppe af mennesker, kan de blive ekskluderende (se også Lunar et al. 2021). I udsatte boligområder gør det sig i nogle tilfælde gældende for fællesskaber såsom etniske foreninger eller sproglige og religiøse grupper. I lukkede netværk kan der være særlig grobund for negativ social kontrol. Her vejer netværkets interesser og forventninger til en bestemt adfærd nemlig typisk tungere end den enkelte beboers. Ligeledes er lukkede miljøer ofte kendetegnet ved at bygge på stærke køns- og aldershierarkier, hvor kvinder kan være særlig sårbare for kontrol (SIRI 2019b).

SANKTIONER AF ADFÆRD

I nogle netværk i udsatte boligområder kan der være stærke forventninger til en bestemt adfærd blandt beboerne, som kan resultere i sanktioner fra gruppen, hvis man falder ved siden af (se også Slot 2017). Det kan fx være, at en kvinde begynder at arbejde, eller at hendes datter kommer sent hjem alene om aftenen efter fritidsjob. Her kan sanktionerne være, at kvinderne får negative verbale kommentarer i området, bliver udelukket fra fællesskabet eller får kastet ting efter sig af andre beboere.

Familiens frygt for udstødelse fra netværket, hvis kvinden eller børnene ikke indordner sig lokalmiljøets normer, kan også resultere i sanktioner inden for familiens egne rammer. Det er tilfældet, når forældre

egentlig gerne vil give deres børn større frihedsgrader og selvstændighed, men har forbehold for det på grund af netværket. Enten ved helt at afskære børnene fra friere rammer eller at give dem friere rammer under forudsætning af, at det hemmeligholdes for andre i boligområdet (se også Petersen 2022).

SLADDER OG RYGTEDANNELSE

Sladder og rygtedannelse kan også være en social dynamik i lokalmiljøet, hvis beboere ikke indordner sig netværkets forventninger og normer. Kvinderne kan være nervøse for, hvad deres naboer, venner og andre bekendtskaber tænker og siger om dem. Sladder og rygtedannelse kan gøre, at kvinderne – og deres familier – forsøger at give omverdenen et indtryk af, at de lever efter idealerne i en patriarkalsk familieform, selvom de i virkeligheden udlever en større frihed i hjemmet (se også Petersen 2022). Her står fraskilte kvinder i en særlig skrøbelig position, fordi de helt falder uden for en patriarkalsk kønsopfattelse. Derfor kan der være negative holdninger til disse kvinder i lokalmiljøet, som kan resultere i øget pres og begrænsede handlemuligheder for dem selv og deres børn. Det kan bunde i en kollektiv enighed i boligområdet om, at andre kvinder ikke skal tale eller være sammen med de fraskilte kvinder. Eller der kan gå rygter om, at de fraskilte kvinders børn bliver rebelske som deres mødre, så netværket også ser skævt til dem.

HOLDE ØJE MED HINANDEN

Det kan være en udfordring at få større frihedsgrader for kvinderne, hvis netværket i lokalmiljøet konstant har øjne på og en holdning til, hvad de gør. Det kan være, at kvinden, i samråd med familien, gerne vil arbejde, men at hun får kommentarer og spørgsmål fra naboer, andre kvinder og omgangskredsen i lokalmiljøet. "Hvor skal du hen?", "Hvem skal du se?", "Hvorfor er du ude blandt andre fra din familie?" osv. Kritiske spørgsmål, der kan så tvivl hos kvinden i forhold til at arbejde. Eller som gør, at kvinden forsøger at skjule for omgangskredsen, hvad hun laver i hverdagen ved fx at tage alternative ruter hjem.

OMRÅDEBASERET FOREBYGGELSE AF NEGATIV SOCIAL KONTROL

Nu vender vi blikket mod de positive ressourcer, der også kan være i lokalmiljøet, i forhold til at styrke kvindernes modstandskraft over for negativ social kontrol. Det gør vi ved at zoome ind på, hvordan lokale aktører kan bidrage til at forebygge negativ social kontrol blandt kvinder med etnisk minoritetsbaggrund i lokalmiljøet. Lokale aktører er her boligsociale indsatser, fremskudte kommunale beskæftigelsesindsatser og civile organisationer.

Det kan give inspiration til, hvordan medarbejdere på jobcentre kan sparre, inddrage og samarbejde med lokale aktører. Det kan fx handle om at bruge aktørernes lokalkendskab til at engagere kvinderne i positive fællesskaber og lokale (beskæftigelses) tilbud såsom praktikpladser og jobcaféer. Her skal jobcentermedarbejdere dog have en rammeaftale til at få kvinderne i forløb hos anden aktør. Herudover kræver det som udgangspunkt samtykke fra kvinden, hvis man skal dele personlige oplysninger og samle relevante medarbejdere, som har kendskab til eller arbejder med kvinden og hendes familie (se SIRI 2022).

Vores erfaringsopsamling har peget os i retning af, at de lokale aktører arbejder med områdebaseret forebyggelse af negativ social kontrol ved at styrke kvindernes *holdninger og viden, fremtoning og adfærd samt relationer til andre*. Ligesom disse områder kan relatere sig til bekymringstegn på negativ social kontrol (se s. 23-27), så kan de samtidig give kvinderne øget modstandskraft, hvis de får støtte til bedre at stå imod pres og begrænsninger udefra – og undgå selv at kontrollere deres børn og andre i lokalmiljøet:

Figur 10 – Bidrag og fokus i områdebaseret forebyggelse af negativ social kontrol

PÅVIRKE KOLLEKTIVETS NORMER

En udbredt tilgang hos de lokale aktører er gruppebaseret arbejde med kvinderne. Her bliver arbejdet sjældent rammesat direkte med negativ social kontrol, men med emner, der optager kvinderne. Det kan være børneopdragelse, identitetsdannelse, seksualitet, arbejdsmarkedet, uddannelsessystemet, ligestilling, rettigheder osv. Gennem aktiviteter som forløb, undervisning og dialogaftner kan kvinderne skabe et rum, hvor de kan ytre sig og udveksle erfaringer, holdninger og synspunkter – og udfordre hinandens normer, forståelser og handlemønstre. Det kan fx handle om fritidsjob for unge. Hvor nogle kvinder er imod og begrænser deres døtre i at have fritidsjob, kan andre kvinder fortælle, at de stoler på deres døtre og ser værdi i, at de lærer at stå på egne ben og blive økonomisk uafhængige. I starten måtte deres døtre ikke selv tage hjem om aftenen, men nu stoler de på dem – og tør godt stå ved det over for andre i boligområdet.

Den gruppebaserede dialog mellem kvinderne kan skærpe deres opmærksomhed på konsekvenserne, hvis de selv kontrollerer deres børn – eller oplever det på egen krop – ligesom de bliver bedre i stand til at støtte andre kvinder i boligområdet, som oplever pres og kontrol fra andre. Kvinderne kan her udvikle en anden forståelse af fordelene ved, at de selv – og deres døtre – er i arbejde. Det kan medvirke til, at

kvinderne begynder at udfordre andre beboeres antagelser og modstand mod arbejde. Fremfor at tale grimt om andre kvinder eller yngre piger, de ser sent ude om aftenen alene, er kvinderne nysgerrige og spørger dem, om de er på vej hjem fra arbejde/fritidsjob. Kvinderne kan hermed i fællesskab begynde at italesætte de positive sider ved beskæftigelse i deres lokalmiljø; at det er godt at tjene sine egne penge og bidrage til familiens økonomi osv.

INDBLIK I SELVSTÆNDIGE LIVSFORMER

I det lokale arbejde med forebyggelse af negativ social i boligområdet er peer-to-peer en udbredt metode. Det er både tilfældet, når lokale aktører laver gruppeindsatser, hvor kvinderne kan spejle sig i andre kvinder, og når medarbejderen bruger sig selv aktivt i relation til kvinderne. Det er der god ræson i, for peer-to-peer kan være en effektiv metode til at skabe holdningsændringer i boligområder med negativ social kontrol (Grundtvig et al. 2020).

Medarbejdere med minoritetsbaggrund kan, ved at trække på egne erfaringer, virke tillidsvækkende for kvinderne – også selvom de arbejder fremskudt og er "kommunedamer". Kvinderne kan identificere sig med medarbejderne på en anden måde, fordi de ligner dem, og kan have erfaringer på egen krop med dilemmaer relateret til selvbestemmelse, frihedsgrader og kønsopfattelser for dem selv og deres børn, som de kan dele ud af i forhold til at leve et selvstændigt (arbejds)liv.

I de gruppebaserede indsatser kan kvinderne spejle sig i andre kvinder, der har positive erfaringer med at være på arbejdsmarkedet, eller som har personlige erfaringer med at stå imod negativ social kontrol. Det kræver dog opmærksomhed på, at peer-støtten selv kan være udfordret psykisk med angst, depression og PTSD på grund af tidligere livserfaringer. I sådanne tilfælde er der behov for at støtte peer-støtten psykisk og socialt som en del af indsatserne (se også Liversage & Mehlsen 2021).

KENDSKAB TIL DET OFFENTLIGE SYSTEM

Civile organisationer og boligsociale indsatser har gode forudsætninger for at være bindeled mellem kvinderne og det offentlige system, fordi de er uvildige og ofte har en tillidsfuld relation til kvinderne. Kvinderne kan opleve, at det offentlige system er svært gennemskueligt, eller at de ikke kan regne med, at myndighederne reagerer ved henvendelse. Ofte mangler de også viden om hjælpeinstanser (se også Danner 2018; Lunar et al. 2021). De lokale aktører kan give kvinderne kendskab til og en forståelse for myndigheder og velfærdsinstitutioner, så det offentlige system bliver genkendeligt for dem. Samtidig giver de kvinderne viden om deres muligheder, samt hvem de skal kontakte, hvis de har behov for hjælp. På den måde kan lokale aktører bidrage til at legitimere kommunen som en, man har tillid til – herunder give kvinderne mod på at inddrage jobcentret, hvis de oplever pres og kontrol som hindring for deres vej i arbejde.

INDFLYDELSE FRA CENTRALE MENINGS- DANNERE

De lokale aktører kan have særskilt fokus på centrale meningsdannere, der er definerende i forhold til herskende normer og værdier i lokalmiljøet. Såsom lokale foreninger, religiøse fællesskaber eller ildsjæle og frivillige. Det kan både være positive lokale kræfter, der er med til at skabe inkluderende og rummelige fællesskaber i boligområdet, ligesom det kan være lokale kræfter, der er dominerende i forhold til at fremme modstand mod kvindernes frihedsgrader og selvstændighed. Uanset meningsdannerens afsæt, så er formålet at gå i dialog med dem og skabe refleksion om, at de kan have positiv indflydelse på holdninger og syn på frihed, selvbestemmelse og ret til at arbejde blandt beboere i området. Det kan fx ske ved, at meningsdannerne sætter fokus på kvinders rettigheder, så beboerne ikke presser hinanden til at være uden for arbejdsmarkedet (se også Rossiter et al. 2018).

STØTTE TIL ADFÆRDSÆNDRINGER OG SAMFUNDSENGAGEMENT

Personligt kendskab til den enkelte kvinde og hendes familiesituation giver lokale aktører gode forudsætninger for at forstå kvindernes opførsel og støtte dem til adfærdssændringer i forældrerollen. Her har de lokale aktører fokus på at forebygge, at kvinderne selv

kontrollerer og begrænser de kommende generationer – så deres børn kan blive aktive samfundsborgere på lige fod med andre.

Det kan være, at kvinderne har en autoritær opdragelse med fysisk afstraffelse af deres børn, eller at de begrænser børnene i at deltage i forenings- og arbejdslivet. Disse kvinder er i mindre grad i stand til at støtte deres børn i, hvad der er passende opførsel, og hvad det vil sige at være en aktiv del af samfundet – hvad enten det er i skolen, fritidslivet eller arbejdslivet. Her kan de lokale aktører – enten i grupper eller individuelt – gå i dialog med kvinderne om, hvordan de kan være gode forbilleder for deres børn og støtte dem i at håndtere konfliktsituationer på mere konstruktive måder. Kvinderne kan på den måde få støtte til, hvordan de kan opdrage deres børn på mere rummelige måder med større frihed og selvbestemmelse for deres børn (se også Mehlsen & Liversage 2019; SIRI 2018a). En anden væsentlig del af arbejdet med kvindernes forælderrolle er også at hjælpe dem med, hvordan de selv kan strukturere hverdagen, så de både kan mestre at være mor, stå for hjem og børn og samtidig være i beskæftigelse.

BLIVE DEL AF POSITIVE FÆLLESSKABER

For bedre at stå imod pres udefra er det afgørende, at kvinderne har adgang til og indgår i positive fællesskaber med andre, hvad enten det er i lokale indsatser, tilbud, gruppeforløb, undervisning, netværksgrupper eller lokale foreninger i boligområdet.

For en del af kvinderne, særlig dem der lever en isoleret tilværelse, er en væsentlig opgave for lokale aktører derfor at henvise og støtte kvinderne i at blive en del af positive sociale fællesskaber i lokalmiljøet. Her har de lokale aktører et skærpet fokus på at støtte kvinderne i at deltage og interagere med andre på rummelige – og demokratiske – måder (Røde Kors 2022). Mødet med andre og nye fællesskaber kan være startskuddet til at reflektere kritisk over egne værdier og normer – og give kvinderne en bredere indsigt i deres handle- og deltagelsesmuligheder i samfundet. Og det kan give dem lyst til og mod på i højere grad at deltage i samfundslivet og på arbejdsmarkedet. Det bakker litteraturen op om: Styrkede sociale, demokratiske og kritiske kompetencer via positive sociale fællesskaber kan øge kvinderne modstandskraft og selvstændighed (se fx Galal & Liebmann 2020; Lunar et al. 2021; Rambøll 2017).

I arbejdet med at engagere kvinderne i lokale fællesskaber har de lokale aktører den force, at de kan tage afsæt i deres kendskab til kvindens eksisterende sociale netværk eller mangel på samme, ligesom de har et bredt indblik i lokalområdets sociale ressourcer, foreninger, grupper og netværk, som de kan trække på og brobygge til.

KONTAKT TIL OMVERDENEN OG UDVIDET NETVÆRK

De lokale aktører bruger også boligområdet til at lave målrettet opsøgende arbejde. Særligt i forhold til kvinder, der lever en isoleret tilværelse i hjemmet og ellers kan være svære at etablere kontakt til (se også Rambøll 2019). Det handler bl.a. om ægtefælleforsørgede kvinder, der ofte kan gå under radaren, fordi de ikke har kontinuerlig kontakt med kommunen (Mygind et al. 2016). Aktørernes opsøgende arbejde kan ske ved at gå rundt på gader og stræder i boligområdet og snakke med kvinderne. Eller de kan møde kvinderne i forbindelse med mere ufarlige aktiviteter, såsom børneaktiviteter, sundhedstilbud eller sprogcaféer, hvor kvinderne typisk må og kan komme alene. Her kan de lære hinanden at kende, og kvinderne kan få information om, hvad de kan deltage i – både af sociale og beskæftigelsesrettede aktiviteter. Hvis kvinderne er utrygge ved at tage hen til nye aktiviteter eller tilbud på egen hånd, så har de lokale aktører fokus på at ledsage og støtte dem i starten.

FREMSKUDTE BESKÆFTIGELSESINDSATSER

Kommunen kan have fremskudte beskæftigelsesindsatser i udsatte boligområder, der arbejder med bl.a. kvinder med etnisk minoritetsbaggrund herunder ægtefælleforsørgede. De fremskudte medarbejders fysiske placering i kvindernes lokalmiljø fremmer relationsopbygning og gør medarbejderne mere tilgængelige i hverdagen (se også Braagaard & Sichlau 2019). Det giver fremskudte medarbejdere gode forudsætninger for at opnå viden om og afdække, hvorvidt og hvordan negativ social kontrol er en barriere for kvindernes vej i arbejde som supplement til jobcentrets arbejde med målgruppen (Følner & Kristensen 2020).

BOLIGSOCIALE INDSATSER

Boligsociale indsatser har den force, at de ofte har et mangefacetteret kendskab beboerne, tillidsfulde bånd og arbejder med dem i sociale sammenhænge, hvor beboerne er på hjemmebane og i trygge rammer. Boligsociale medarbejdere er lokalt tilstede i kvindernes hverdagsliv og er ikke en myndighedsperson. Det giver dem bred indsigt i kvindernes situation samt kendskab til deres familier, naboer og omgangskreds i lokalmiljøet. Boligsociale medarbejdere har på den måde andre observationer og viden at trække på om kvinderne i forhold til at afdække og forstå de problematikker og sociale dynamikker, der kan medvirke til negativ social kontrol (se også Lunar et al. 2021; SIRI 2019a).

CIVILE ORGANISATIONER

Civile organisationer, der arbejder lokalt i udsatte boligområder, kan bedre skabe en uformel dialog og få kvinder til at åbne op og tale om deres situation. Det kan handle om flere emner relateret til negativ social kontrol såsom ligestilling, vold, seksualitet, kønsopfattelser, hjælpeinstanser, rettigheder osv.

Civile organisationer skal dog i første omgang have interesse i at arbejde forebyggende og se det som en opgave, de gerne vil bidrage til. I civile organisationer og lokale foreninger kan det være frivillige kvinder (og mænd), der selv er fra lokalmiljøet, som agerer forbilleder og deler ud af deres erfaringer med negativ social kontrol. Her er veldokumenterede og bredt afprøvede civile indsatser Bydelsmødre (se Christensen et al. 2010; Økonomer Uden Grænser 2016) og Baba (se Breau et al. 2017; Christensen & Mehlsen 2021). Det forudsætter, at de frivillige er opkvalificerede til at arbejde med og skabe dialog om negativ social kontrol – særligt hvis de selv udøver kontrol overfor andre (COWI 2020).

CENTRALE AKTØRER I LOKALMILJØET

I den områdebaserede forebyggelse af negativ social kontrol har disse lokale aktører særligt potentiale til og forudsætninger for:

- at arbejde med at de sociale dynamikker i boligområderne, der skaber pres og kontrol af kvinderne.
- at aktivere lokalmiljøets positive sider, som kan give kvinderne øget modstandskraft mod kontrol.

VÆRKTØJER TIL AT AFDÆKKE KVINDENS SITUATION OG HANDLEMULIGHEDER

Når man skal afdække kvindens situation i forhold til negativ social kontrol, er en systematisk tilgang essentiel. De følgende samtaleværktøjer tilbyder netop systematiske indgangsvinkler, som kan give både dig som medarbejder og kvinden selv et overblik over hendes situation og handlemuligheder.

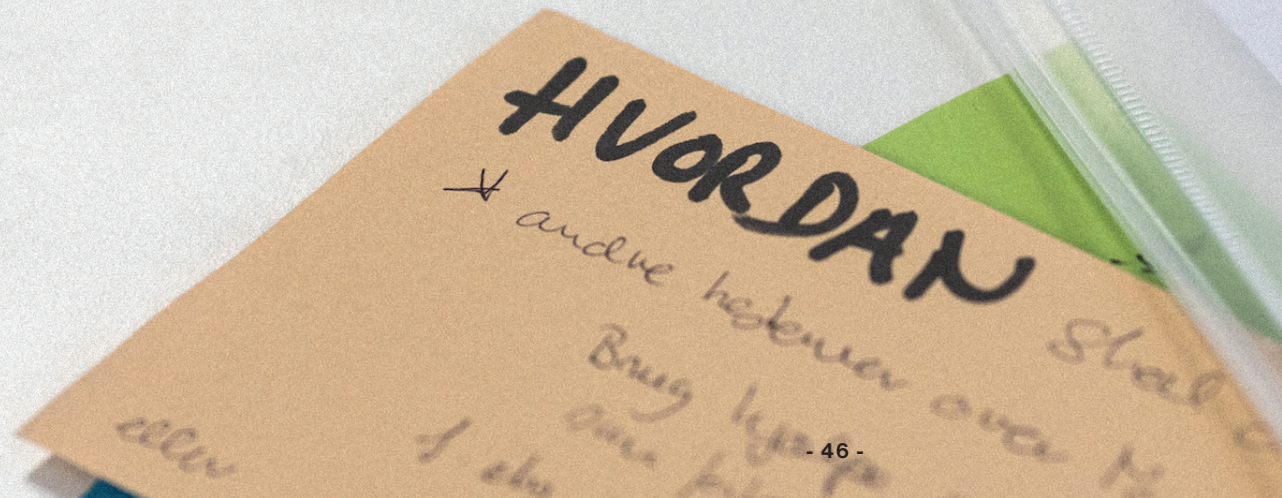
Værktøjerne har fokus på forskellige aspekter i henhold til *målgruppen af kvinder, type af kontrol, udøver og kvindernes lokalmiljø*. Værktøjerne kan du bruge hver for sig, eller du kan koble dem sammen. Nogle af værktøjerne er illustrerede, og du kan derfor printe dem til brug i samtalen med kvinden.

KOM GODT I GANG MED VÆRKTØJERNE

For nogle medarbejdere er det svært at komme i gang med at bruge værktøjer, fordi det kan virke kunstigt eller forceret. Mange oplever dog, at værktøjerne åbner op for emner, som ellers ikke var kommet frem gennem deres almindelige fremgangsmåde. Som forberedelse kan det være en hjælp at afprøve relevante værktøjer sammen med en kollega eller en ressourceperson og bagefter sparre om, hvordan de fungerer.

Som medarbejder kan man sørge for at introducere værktøjet til kvinden før brug, så det ikke virker fremmed. Hvis man fx vil benytte værktøjet 'Min nutid og fremtid', kan en introduktion lyde: "Jeg vil gerne høre, hvordan du har det. Jeg tænkte, vi skulle prøve noget nyt, når vi snakker. Jeg har den her cirkel med forskellige emner. Er det ok? Skal vi prøve det?"

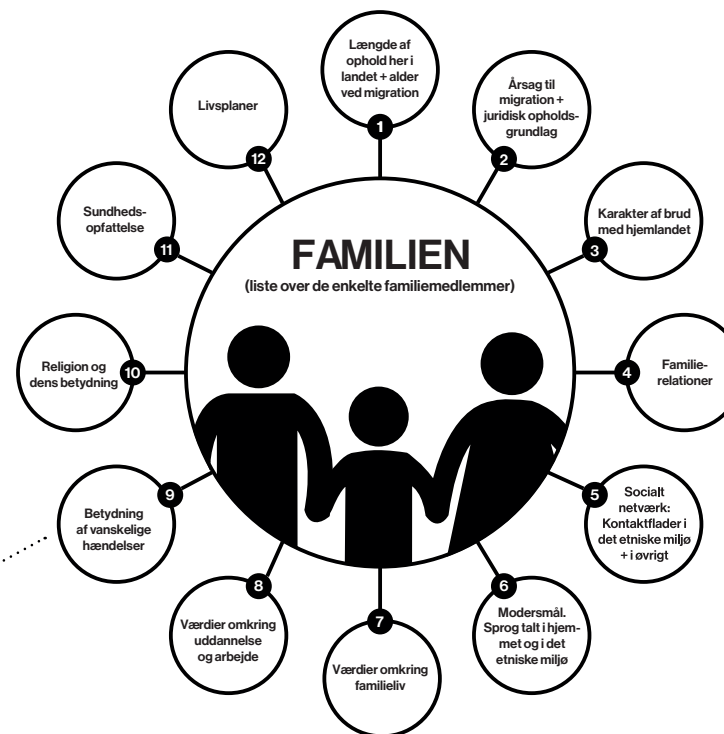
HELHEDSBLIK PÅ KVINDENS SITUATION

Disse værktøjer er udviklet til at få et bredt og helhedsorienteret indblik i kvindens situation – og er relevante i forhold til afdækning af både *målgruppen af kvinder, type af kontrol, udøver og lokalmiljø*.

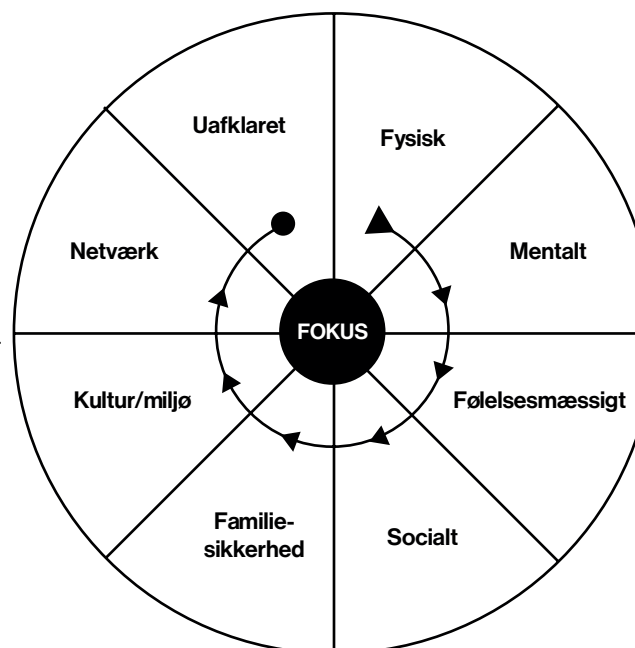
KULTURAGRAMMET er en guide med vigtige emner, når du arbejder med borgere med etnisk minoritetsbaggrund. Det er komplekst at få et fyldestgørende billede af kvindens livssituation, men Kulturagrammet kan fungere som en huskeliste, så du får en dækkende forståelse og undgår at drage forhastede konklusioner.

Læs mere her: Etnisk Konsulentteam (2010) og SIRI (2018b)

FOKUSCIRKLEN er en mere forsimplet huskeliste, som du kan bruge til at tale med kvinden om hendes ressourcer og udfordringer. Sammen bevæger I jer med urets retning gennem emnerne fra hendes indre til ydre ressourcer og skriver stikord undervejs. Læs mere her: SIRI (2018b)

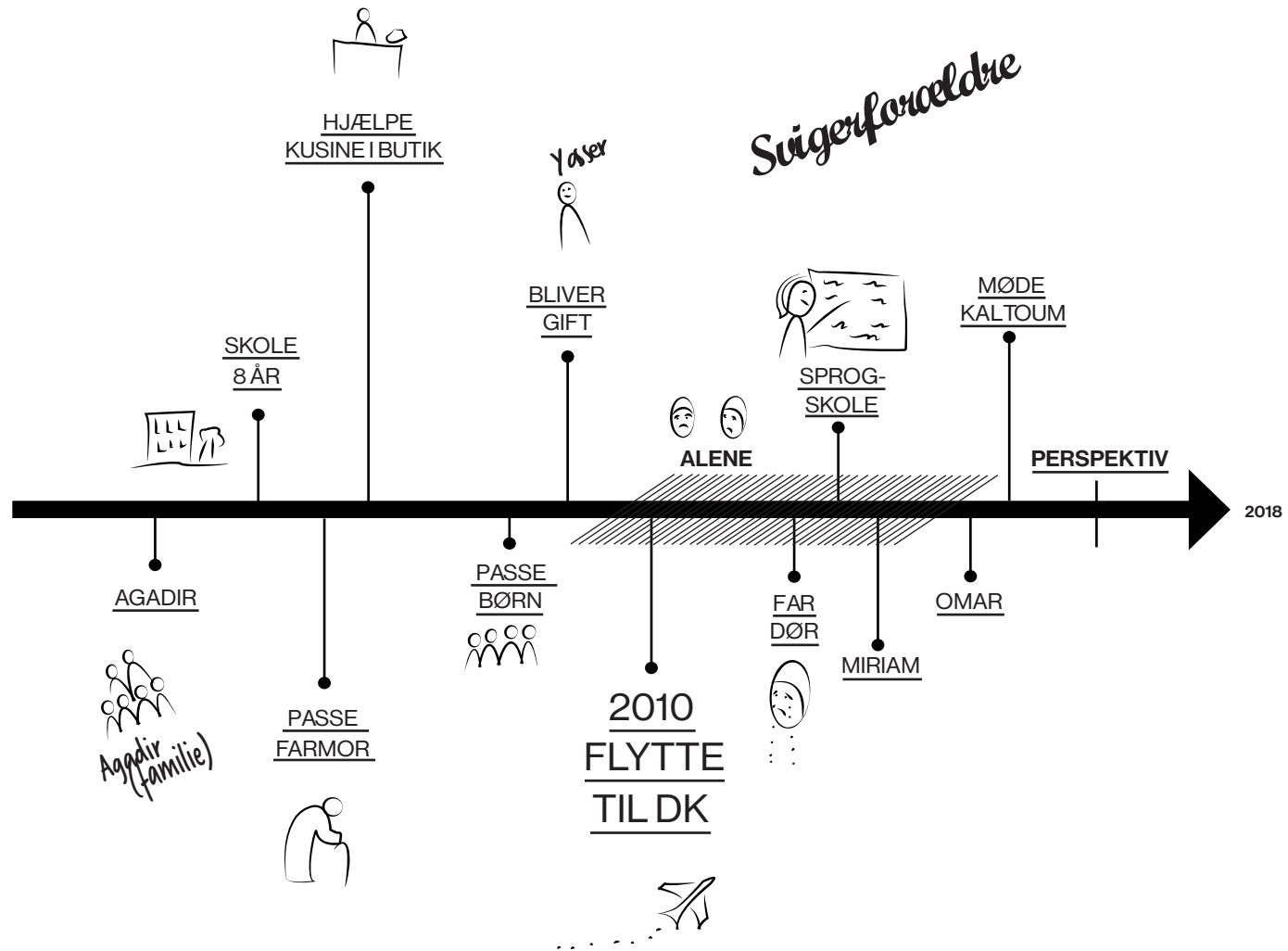

Kilde: SIRI (2018b)

Kilde: SIRI (2018b)

TIDSLINJEN er en måde at mappe kvindens erfaringer, oplevelser og nuværende kontekst – og samtidig få et tidsligt perspektiv. Her inviterer du kvinden til at fortælle om sig selv; om hendes baggrund, betydningsfulde personer og begivenheder. Undervejs tegner og skriver I hendes fortælling ind på en tidslinje. Har hun haft et liv præget af kaos, barrierer og frihedsbegrænsninger? Eller er der tale om en kvinde, der ikke viser bekymringstegn på negativ social kontrol? Læs mere her: Braagaard & Sichlau (2019).

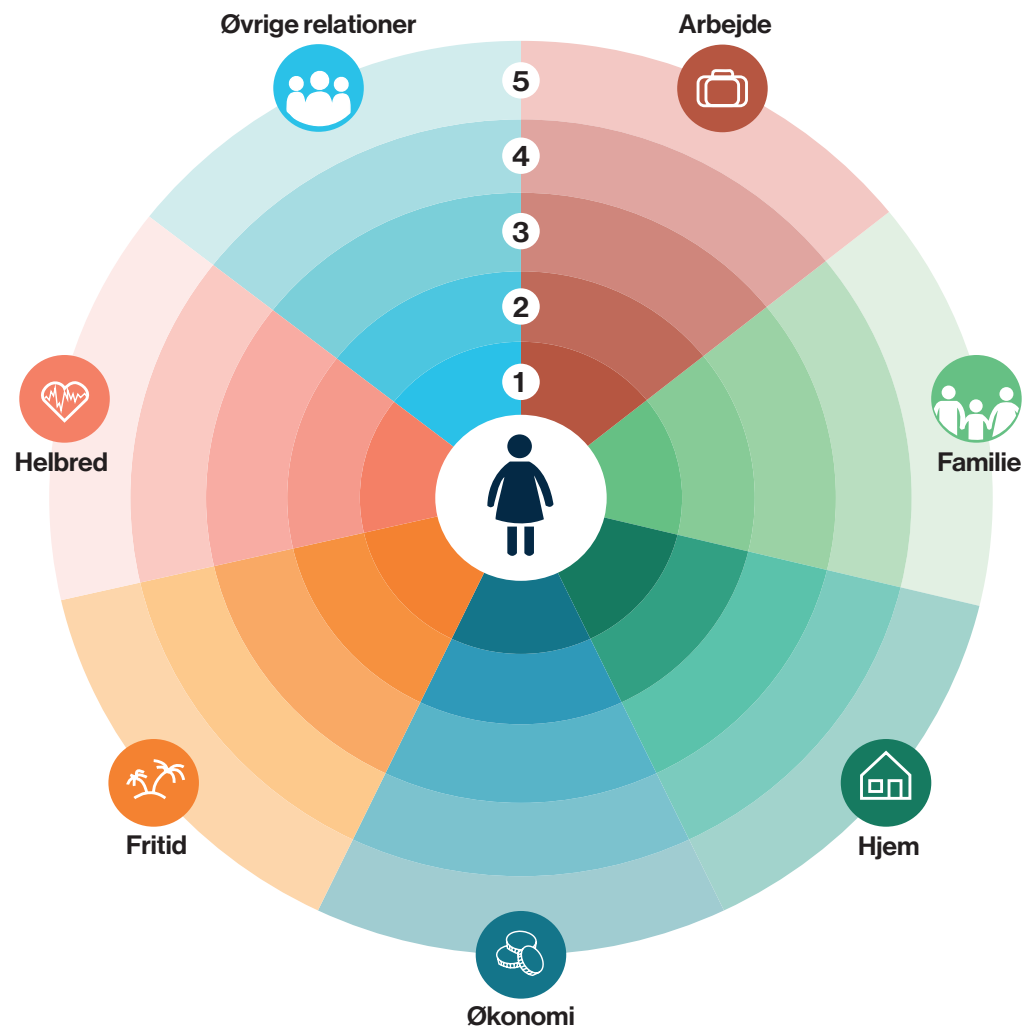

Kilde: Braagaard & Sichlau (2019)

BLIK PÅ KVINDENS HANDLEMULIGHEDER

Dette værktøj er relevant i forhold til afdækning af målgruppen af kvinder og type af kontrol.

MIN NUTID OG FREMTID giver et billede af, hvordan kvinden ser sine handlemuligheder i relation til forskellige emner, hvor hun kan være berørt af negativ social kontrol – heriblandt helbred, familie og økonomi. For hvert emne vurderer kvinden sine handlemuligheder på en skala. Redskabet inkluderer desuden spørgsmål, du kan bruge til at spørge ind med. Fx: "I familier er det forskelligt, hvem der betaler regninger, har adgang til netbank osv. På en skala fra 1 til 5, hvor 1 er: Jeg har selv adgang til det hele, og 5 er: Jeg har ingen adgang/andre har adgang; hvor vil du så placere dig?"
Læs mere her: SIRI (2022).

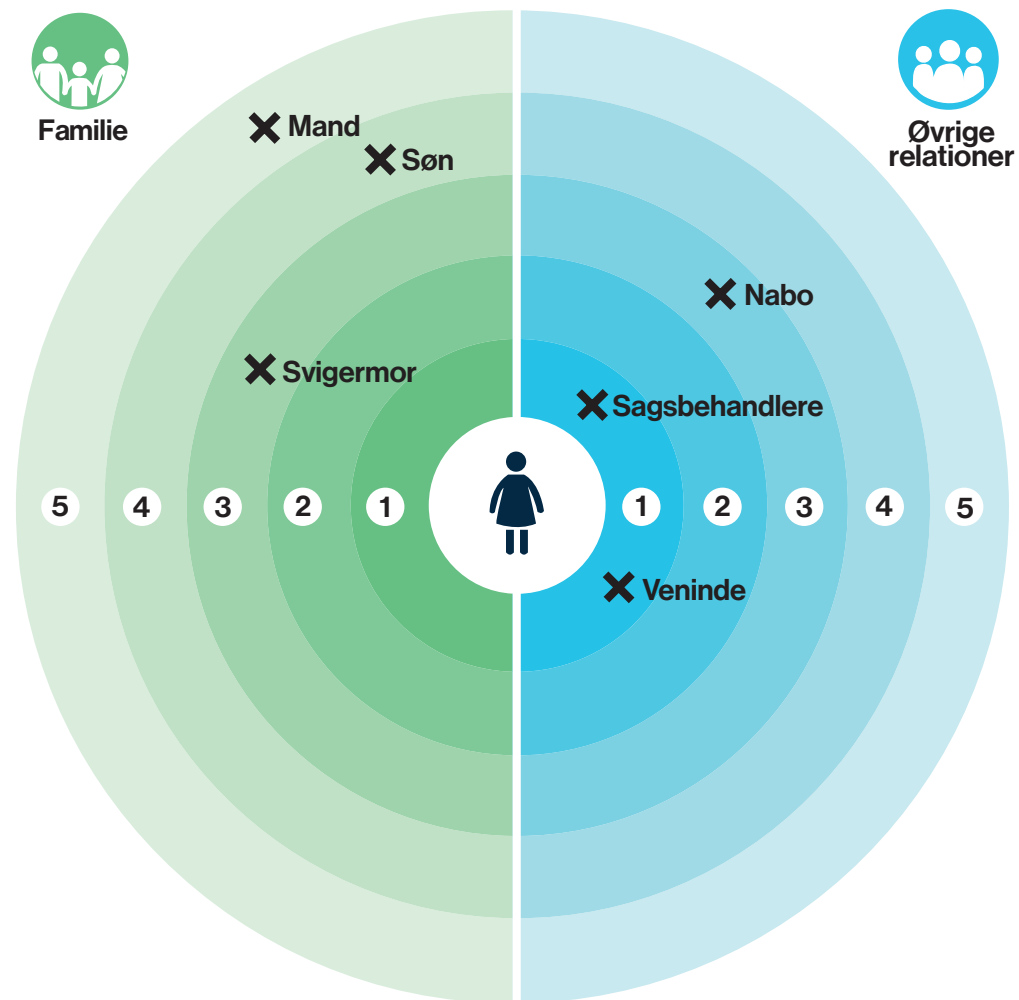
Kilde: Braagaard & Sichlau (2019)

OVERBLIK OVER KVINDENS SOCIALE RELATIONER

Følgende værktøjer er relevante i forhold til afdækning af *udøver og lokalmiljø*.

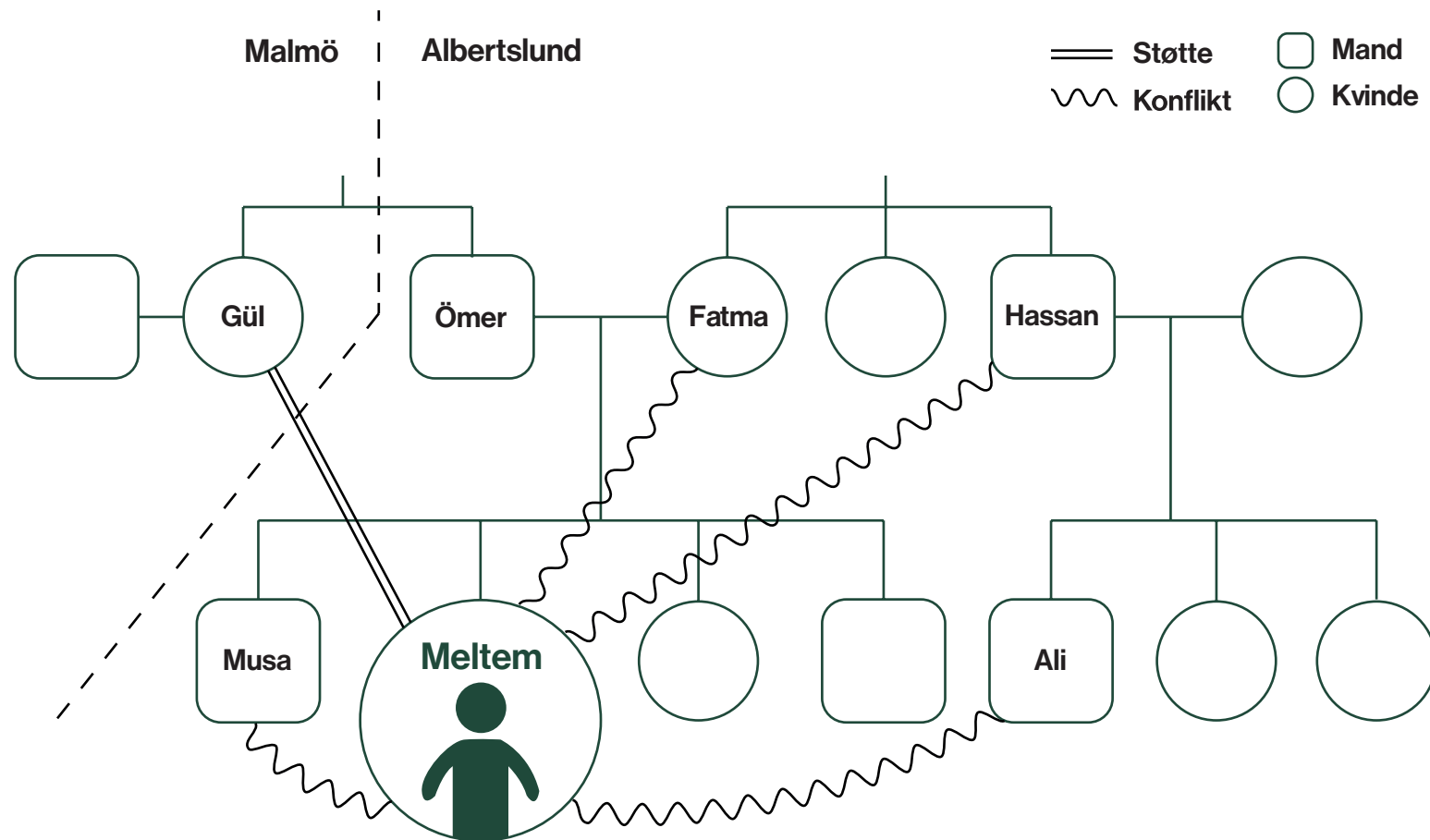
Ud fra værktøjerne kan du tale med kvinden om hendes sociale relationer og om, hvorvidt de modarbejder eller støtter hende i at komme i arbejde. Værktøjerne kan også åbne op for en samtale om, hvorvidt kvinden føler sig socialt isoleret og har brug for støtte til at bryde med det.

NETVÆRKS KORTET skaber overblik over kvindens netværk og synliggør hendes sociale ressourcer eller mangel på samme. Værktøjet giver desuden forslag til uddybende spørgsmål, som kan tydeliggøre handlemuligheder for kvinden. Fx: "Er der personer i din familie, som kan hjælpe dig, hvis du skal arbejde, fx med at hente børn, lave mad osv. Hvem er det ud fra oversigten her?"
Læs mere her: SIRI (2022).

Kilde: SIRI (2022)

GENOGRAMMET fokuserer på kvindens familie. Konkret tegner I kvindens stamtræ med familiemedlemmer og taler om hendes relation til dem. Fx: Hvor bor de? Hvor ofte ser I hinanden? Er det en tryk eller konfliktfyldt relation? Genogrammet kan belyse det kollektive aspekt af negativ social kontrol, og du kan bruge det både til at lokalisere sociale ressourcer omkring kvinden og vurdere sikkerhedsrisici i relationerne. Læs mere her: SIRI (2018b).

Kilde: SIRI (2018b)

OVERBLIK OVER RISIKONIVEAU

Disse værktøjer er udviklet til at vurdere risikoniveauet – og er derfor relevante i forhold til afdækning af *type af kontrol*. Er kvinden udsat for sikkerheds-truende kontrol, som kræver akut handling?

BEKYMRINGSBAROMETERET er designet til at danne et overblik over, hvor akut en situation er. Det er inddelt i grøn, gul og rød fase, som definerer, hvilke handlinger kommunen bør igangsætte. Læs mere her: SIRI (2018b).

SIGNS OF SAFETY er en arbejdstilgang, der er organiseret om tre centrale spørgsmål: Hvad bekymrer? Hvad fungerer/hvilke ressourcer er der? Hvad skal der ske? Spørgsmålene gør samtalen konkret og er med til at skabe fælles refleksion og fokus mellem kvinden og medarbejderen. Balancen mellem bekymringer og ressourcer kan give dig mulighed for at vurdere bekymringsgraden i sagen. Læs mere her: SIRI (2018b).

PATRIARK er et risikovurderingsværktøj, der primært bliver anvendt af personer, som har gennemgået certificering, fx politiet, VISO, de regionale sikkerhedskonsulenter og Etnisk Konsulent Team. Nogle kommuner har yderligere certificeret specifikke ressourcepersoner. Kontakt dem for at få

Kilde: SIRI (2018b)

udarbejdet en risikovurdering. Som medarbejder kan du stadig bruge PATRIARKs fem trin som ramme for måden, du spørger ind til kvinden på. Læs mere her: SIRI (2018b).